

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERDE TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞININ
BAZI PSİKOSOSYAL DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ**

**PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan

Bayram AYZ

Tez Danışmanı

Prof.Dr. Ali Osman ÖZCAN

İstanbul, 2016

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Bayram AYZ
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Ergenlerde Teknoloji Bağımlılığının Bazı Psikososyal Değişkenlerle İlişkisi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji Anabilim Dalı
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 10.03.2016
- SAYFA SAYISI** : 74
- TEZ DANIşMANLARI** : Prof.Dr. Ali Osman zcan
- DİZİN TERİMLERİ** : Ergenlik, teknoloji bağımlılığı, internet bağımlılığı, problemlili internet kullanımı, sosyal ağ, anne baba tutumları,
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu tez çalışmasında ergenlerde teknoloji bağımlılığı sorunlarına neden olan psikososyal değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Teknoloji bağımlılığı, internetin normal dışı kullanımıyla gündeme gelmektedir. Ergenlerin internet kullanım biçimleri anne baba tutumlarıyla ilişkisi bu tezde araştırılmıştır. Araştırma, problemlili internet kullanım leği, anne baba tutum leği ve bireysel tanıma formu olmak üzere iki ölçek ve bir formdan oluşmaktadır.
- DAğITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YK Ulusal Tez Merkezine

Bayram AYZ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERDE TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞININ
BAZI PSİKOSOSYAL DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ**

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

PSİKOLOJİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Bayram AYZ

Tez Danışmanı

Prof.Dr. Ali Osman ÖZCAN

İstanbul, 2016

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Bayram AYZ

10/03/2016

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bayram Ayaz'ın 'Ergenlerde Teknoloji Bağımlılığının Bazı Psikososyal Değişkenlerle İlişkisi' adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Ali Osman Özcan
(Danışman)

Üye Yard. Doç. Dr. Necmettin Aksoy

Üye Yard. Doç. Dr. Rıdvan Üney

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

10 /03 / 2016

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Ragıp Kutay Karaca

ÖZET

İletişim teknolojilerine erişim imkanları yaygınlaştıkça kullanıcılar bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Başlıca sorun kullanım süresini kontrolde ortaya çıkmaktadır. Bu kullanım biçimi bireyin benlik tasarımı üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle sosyal ağlar bireyin sosyalleşme ihtiyacını sağladıkça etkileşim süreci hızlanmaktadır.

Ergenlerin teknolojiyi kullanım sıklığı, öteki yaş grupları arasında öne çıkmaktadır. İnternet kullanım kontrolünde ergenin yaşadığı sorunlar anne baba tutumları ile yakından ilişkilidir.

Bu tez çalışmasında ergenlerde internet kullanım sorunlarına neden olan psikososyal değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Başakşehir Çınar Koleji, Lise öğrencilerinin (15, 16, ve 17 yaşlar) interneti normal dışı süre kullanımı ve bu kullanım biçimlerinin anne baba tutumlarıyla ilişkisi araştırılmıştır. Problemlerli internet kullanım ölçeği, anne baba tutum ölçeği ve bireysel tanıma formu olmak üzere iki ölçek ve bir formdan oluşmaktadır. Ölçeklerin uygulandığı katılımcılar 9, 10 ve 11. sınıfa devam eden, 399 lise öğrencisinden oluşmaktadır.

İnternet bağımlılığı ile anne baba tutumları arasındaki ilişkileri incelemek için ilişkiisel tarama modeli uygulanmıştır. İnternetin olumsuz sonuçları boyutunda, ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile demokratik ebeveyn tutumları arasında negatif, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumları arasında pozitif ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, internet bağımlılığı, problemlerli internet kullanımı, sosyal ağ, yaşam doyumu, otoriter anne baba tutumu, koruyucu anne baba tutumu, demokratik anne baba tutumu

SUMMARY

As the access to communication technologies increases, people face some problems. The chief problem comes up in the control of usage time. This usage type affects the individual's design of personality. Especially as the social networks on the internet fulfill the individual's need of socialization, interaction process fastens.

Adolescents' frequency of internet usage stands out when compared to the other age groups. The problems adolescents face in the control of internet usage, is closely associated with the parental attitudes.

In this thesis, it is aimed to examine the psychosocial variables, which cause internet usage problems. Basaksehir Cinar College high school students' (ages 15, 16 and 17) abnormal period of usage problems and the association of these usage types with parental attitudes, are studied. Being the problematic internet usage scale, parental attitude scale, and the personal identification form; two scales and a form is used. The attendants whom the scales are applied to are consisted of 399 high school students who are in 9, 10 and 11th grade.

The relational screening model is applied in order to examine the relationship between internet addiction and parental attitudes. In the extent of internet's negative effects, the research results showed that there is a negative relationship between democratic parenting and internet addiction, a positive relationship between authoritative or protective parenting and internet addiction.

It can be said that democratic parenting styles are higher in female students' families than in male students', while authoritative and protective parenting styles are higher in male students' families than in female students'. Also there is an increase in adolescents' internet addiction levels as the daily internet usage levels increase.

Key Words: Adolescence, internet addiction, problematic internet usage, social network, fulfillment of life, authoritative parenting, protective parenting, democratic parenting

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	VII
EKLER LİSTESİ.....	X
ÖNSÖZ.....	XI
GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
1.3. Varsayımlar.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5.Tanımlar:.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM : İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
1.1. ERGENLİK DÖNEMİ.....	6
1.1.1.Ergenlik.....	6
1.1.2.Ergenlik Döneminin Özellikleri	7
1.1.3.Ergenle anne baba arasındaki iletişim	8
1.1.4. Ergenlerde Gelişim Görevleri	9
1.1.5. Ergenlerde Psikolojik İhtiyaç ve Eğilimler.....	9
1.2. İNTERNET ARAŞTIRMALARI.....	10
1.2.1.İnternetin sağladığı imkanlar.....	10
1.2.2. İnternet Kullanım Sorunları.....	12
1.2.3. TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması.....	13
1.2.4. Ergenlerde İnternet Kullanımı.....	16

1.2.5. İnternet Bağımlılığı Kavramı.....	17
1.2.6. İnternet Bağımlılığı ve Ergenler.....	18
1.2.7. Ergenlerde Problemlı İnternet Kullanımı.....	20
1.3. ANNE BABA TUTUMLARI.....	22
1.3.1. Otoriter Anne-Baba Tutumu.....	25
1.3.2. Koruyucu Anne Baba Tutumu.....	26
1.3.3. Demokratik Anne baba Tutumu.....	27
İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM.....	29
2.1.Yöntem.....	29
2.1.1 Araştırmanın Yöntemi.....	29
2.2. Evren Örneklem	
2.3. Araştırmanın Modeli.....	29
2.4. Araştırmanın Örnekleme.....	30
2.5. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	30
2.5.1. Bilgi Toplama Formu.....	30
2.5.2. Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği.....	30
2.5.3. Anne Baba Tutumu Ölçeği.....	31
2.6. Araştırmanın İşlem Yolu.....	32
2.7. Veri Analizler Teknikleri.....	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR.....	33
3.1. Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?.....	33
3.2. Ebeveyn tutumları açısından kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	33

3.3. İnternet bağımlılığı düzeyleri açısından kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	34
3.4. Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	34
3.5. Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	36
3.6. Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	37
3.7. Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	38
3.8. Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	39
3.9. Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	40
3.10. Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	41
3.11. Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	42
3.12. Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	43
3.13. Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	44
3.14. Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	45
3.15. Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	46

SONUÇ VE ÖNERİLER

KAYNAKÇA	49
-----------------------	----

EKLER

Ek-A : İnternet Bağımlılığı Ölçeği	A1
Ek- B : Anne Baba Tutumu Ölçeği.....	B1
Ek- C : Kişisel Bilgi Formu.....	C1

KISALTMALAR

- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
ETÖ : Ebeveyn Tutum Ölçeği
DSM – IV: Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik- 1 Temel göstergeler.....	14
Grafik- 2 Son üç ay için bireylerin yaş grubu, eğitim ve işgücüne göre bilgisayar kullanım oranı.....	15

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	İnternet bağımlılığı düzeyleri açısından kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	33
Tablo 2.	Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	34
Tablo 3.	Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	35
Tablo 4.	Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	35
Tablo 5.	Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	36
Tablo 6.	Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	36
Tablo 7.	Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	37
Tablo 8.	Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	37
Tablo 9.	Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	38
Tablo 10.	Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	38
Tablo 11.	Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	39
Tablo 12.	Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?.....	39
Tablo 13.	Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?	40
Tablo 14.	Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri.....	41
Tablo 15.	Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	42
Tablo 16.	Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri.....	42

Tablo 17.	Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	42
Tablo 18.	Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri.....	43
Tablo 19.	Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	43
Tablo 20.	Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri.....	44
Tablo 21.	Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	44
Tablo 22.	Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri.....	45
Tablo 23.	Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	45
Tablo 24.	Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri.....	46
Tablo 25.	Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	46
Tablo 26.	Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri.....	48
Tablo 27.	Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	48

EKLER LİSTESİ

- EK- A** : İnternet Bağımlılığı Ölçeği
EK- B : Anne Baba Tutumu Ölçeği
EK- C : Kişisel Bilgi Formu

ÖNSÖZ

Teknoloji geliştikçe kullanıcı üzerindeki etkisi artmaktadır. Bireyin hayatına sunduğu katkılar yanında olumsuz etkileri de gündeme gelmektedir. Bu amaçla yaptığımız araştırmada ergenlerin internet kullanımı ile değişen anne baba tutumları arasındaki ilişkiler tespit edilmiştir.

Bu çalışma boyunca açılım sağlayan yönlendirmelerini ve değerli katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Ali Osman Özcan'a teşekkür ederim. İnternetin kullanımın sorunları ve anne baba tutumları üzerinde yapılan araştırmada destek veren Çınar Koleji idarecilerine, anket uygulamasında ki katkılarından dolayı rehber öğretmen Elif Özorpak'a teşekkür ederim. Tez çalışması süresince verdiği destekten ötürü arkadaşım Abdülkadir Fakirullahoğlu'na ayrıca teşekkür ediyorum.

Bayram Ayaz

GİRİŞ

Bilginin kalem ve kâğıtla kuşaktan kuşağa aktarıldığı dönemler geride kaldı. Teknolojik gelişmeler her alanda hayatı kolaylaştırdığı gibi bilgi aktarımında önemli yenilikler getirmektedir. Bilgiye ulaşmak düne göre baş döndürücü bir hıza ulaştı. Bilgi çağı deyimi teknolojinin sunduğu geniş imkanlarla ortaya çıkmıştır.

Enformasyonun hayatı kolaylaştıran kullanım biçiminin, eğlence amaçlı kullanımın gerisinde kaldığı bilinmektedir. Teknolojiyi bilgi ve araştırmaya yönelik kullanım, oyun ve sosyal paylaşım amaçlı kullanımın gerisine düşmektedir.

Bilişim çağı deyimi, bilginin yaygın, ulaşılabilir ve hayatla içiçe olduğunu vurgulamaktadır. Bu öngörünün temel dayanaklarından biri, bilginin modern iletişim araçlarıyla kolayca elde edilmesine dayanır. Bilgiye ulaşma yollarının yaygın hale gelmesiyle birlikte, 'bilginin hayatı kolaylaştırdığı' söylenegelmektedir. Bu iyimser beklentinin ne kadar gerçekleştiği ayrı bir tartışma konusudur. Üzerinde duracağımız konu, teknolojik araçların ve özellikle internetin veri akışı sağlamasının yanı sıra sosyal ağlar ve sanal oyun gibi kullanımda ortaya çıkan sorunlardır.

Teknolojinin birey üzerinde etkilerine baktığımızda kuşaklar arasında farkı rahatlıkla gözlemlenmek mümkündür. Teknoloji kullanımı demografik değişkenlerle anlamlı bir ilişkisi vardır. İnternetin yoğun kullanımı, belli bir yaş skalasını öteki aralıklara göre daha önplana çıkarmaktadır. Bu yaşlar ergenlik dönemini kapsamaktadır.

Sosyal ağ siteleri, kullanıcıların herkese açık profil oluşturmalarına, arkadaşları ve internet aracılığı ile edindiği kişileri listelerine eklemelerine ve listelerindeki kişilerin profillerini ziyaret edip incelemelerine imkan tanıyan web tabanlı hizmetlerdir.¹ Kullanımların birey üzerindeki etkileri araştırmalara konu olmuştur. Teknoloji kullanımında sosyal medyanın bireyler ve toplum üzerindeki etkileri önemli boyutlarda olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Kuşaklar arasında yapılan araştırmalarda “z kuşağı” olarak adlandırılan ergenler üzerinde sosyal medyanın bağımlılıkta belirleyici olduğu saptanmıştır.

Bu kuşağın bir süreliğine de olsa “çevrimdışı” olmaları, hayattan bir şeylerin eksildiği duygusuna kapılmalarına ve bundan dolayı huzursuz olmalarına neden

---

¹ N B., Ellison, Steinfield, C., Lampe, C. **The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites.** *Journal of Computer, Mediated Communication*, 2007. 12(4) s.1143-1168.

olmaktadır. Bu bağlamda kullanım amacının ötesinde benlik tasarımı üzerinde etkili olduğu gözlenmektedir.

Sosyal ağ sitelerinin eğlence amacıyla araçsallaştığı bir ortamda benlik tasarımlarının etkilenmesi kaçınılmazdır. Bireyin toplumsal onay ihtiyacının kontrol edilemez bir tutkuya dönüşmesi, sosyal eğ hesaplarında eklenme ve beğeni düzeyinin iniş çıkışıyla orantılı bir şekilde yapılanmaktadır.

Kitle iletişim araçları bilimsel gelişmelerle daha zengin bir içerik kazanmıştır. Bu içerik haberleşme araçsallığına eklenen bir takım aktüel içeriklerdir. Örneğin e-posta temel bilgi transferi sağlarken sosyal ağlar daha çok magazin içerikli materyal paylaşımını öngörmektedir.

Bilimsel gelişmeler ve teknolojinin her alanda yenilikler sunması yaşamı doğrudan etkilemektedir. Gelişmeler hayatı kolaylaştırdığı gibi bazı sorunlar gündeme gelmektedir. Kitle iletişim araçları bilimsel gelişmelerin en çok aktüel olduğu bir alandır.

İletişim araçları ileri teknoloji ile geniş kullanım özellikleri kazanmıştır. İletişim yanında donanıma eklenen yeni özellikler giderek hayatın her alanında enformasyon ve sosyal iletişim sağlamaktadır. Cihazların donanımı arttıkça bireyin teknolojiyle geçirdiği zaman da artmaktadır. İletişim teknolojisinin mobil olma özelliği kullanım süresini artırmıştır. Sabit ve mobil teknolojiler normal dışı kullanım süreleriyle kontrolde sorunlara yol açmıştır.

İletişim araçlarının gelişen özellikleri, kullanım biçimleri üzerinde etkili olmakta ve iletişim sağlama amacının ötesine geçmektedir. Bireylerin ve özellikle uzun süre internet kullanımı gösteren ergenlerin psikososyal yapısında değişimler gerçekleşmektedir. Ergenlerin kimlik edinme sürecinde yoğun ego gerilimi yaşadıkları bilinmektedir. Küreselleşme dönemi teknolojiyi bireyin hayatına kuşatıcı bir etkiyle sokması özellikle ergenlerin gerilimlerini azaltmakta ve benlik yapıları üzerinde etkili olmaktadır.

Teknolojinin kullanım sorunları arasında ergenlerin tercihleri sorunda önem kazanmaktadır. Kolayca ulaşabilir olunan bilgi yerine çoğunlukla doyum odaklı kullanımı tercih etmektir. Kimlik kazanma sürecindeki ergenlerin sosyal ağlarda yapılan paylaşımlarla kimlik denemeleri yapmaktadırlar. Ergenlerin internette çoğunlukla yaptıkları kimlik denemeleri sıklıkla 'daha zeki biri' veya 'hayali biri' gibi davrandıkları belirtilmiştir.²

---

² www.addica.com.tr./makale/**Ergenlerin İnternette Kimlik Denemeleri**, E.T. 23/12/2015

Ergenlerin sanal ortamda edindikleri benlik tasarımları aile ve ebeveyn ilişkilerini etkilemektedir. Bu tür kullanım biçimlerinin yaygınlaşması aile içi iletişimi olumsuz etkilemektedir. Ebeveyn ve ergen arasındakileri düzeyde bir teknolojik gelişme olarak internetin kullanım sorunları, genç kuşağın kişisel gelişiminde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

İnternetin bağımlılık düzeyinde kullanımında en büyük risk grubu 12-18 yaş arasında yer alan ergenlerdir. Bağımlılığın görülme sıklığı erkek ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumundan kaynaklandığı saptanmıştır.

İnternetin sorunlu kullanımında bir başka etken bireyin statü ve saygınlık arayışıdır. Bilgi teknolojilerinin insanın beklentilerini karşılayacak nitelikte gelişmeler göstermektedir. Bireyin kendini gerçekleştirirken çağın bir gereği olarak uyum sağladığı sanal ortamda statü arayışı, ego gereksinimlerini karşılamakta ancak özgün kişisel gelişimi baskılamaktadır. Bu sorunun muhatabı olarak ergenlerin internet kullanımı, ebeveynler tarafından disipline edildiğinde potansiyel risk azalacaktır. Bu bölümde sırasıyla, araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

İnternet kullanımında soruna yol açan nedenlerin başlıcası gün geçtikçe artan kullanım alanlarıdır. Sosyal ağlar, online oyun, alışveriş siteleri gibi giderek çeşitlenen özellikler bilgisayar başında daha çok insanı çekmektedir.

Türkiye'de artan kullanım oranları TÜİK verilerine göre şöyledir: Bilgisayar ve internet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %53,5 ve %53,8 dir. Bu oranlar erkeklerde %62,7 ve %63,5 iken, kadınlarda %44,3 ve %44,1'dir. Bilgisayar ve internet kullanım oranları, 2013 yılında %49,9 ve %48,9'du. Bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24'tür. Bilgisayar ve İnternet kullanımı tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir.³

Bu veriler ışığında baktığımızda artan internet kullanımının beraberinde bazı kullanım sorunları getirdiği görülmektedir. İletişim kurma ve ileri bilişim imkanları sağlayan internetin kullanım alanları aktüel olmaya başladıkça hem yaygın kullanım başlamış ve buna bağlı olarak kullanım süresinin arttığı gözlenmektedir. Bireyin

³ TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2014

doyum sağladığı kullanım biçimi asıl işlev olan iletişim gereksinimini geride bırakmıştır. İnternetin kullanımının sorunlarının başlıcası kontrolsüz kullanımdır. Bu probleme temelde yol açan neden, bireyin ihtiyaç algısında haz doyum dürtüsünün kontrol edilememesidir.

Problemin son yıllarda artışına neden olan birbirine bağlı üç etmen vardır. İnternet imkanlarının geniş ekranlı mobil cihazlarda kullanılmaya başlaması, mobil cihazların konfigürasyonundaki artan özellikler ve mobil cihazda internete erişim kolaylığı kullanım problemlerini artırmaktadır.

Gelişmelerin mobil kullanım özelliği sağlaması nedeniyle bireylerin kolayca erişim sağlamaları yaşam akışını etkilemektedir. Kullanım sürelerinin giderek artması ve yaşam doyum algısında değişimler gözlenmektedir. Ergenlerin teknoloji kullanım sorunları anne babaları bazı önlemler almaya itmektedir. Ebeveynlerin sergiledikleri tutum biçimlerinin değişim göstermesi sorunun giderilmesinde farklı sonuçlar doğurmaktadır.

Bir kısım bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda internet kullanımı gerçekleştirirken, bir kısım kullanıcının bu sınırlamayı yapamadığı, iş, sosyal ve akademik hayatlarında sınır konmayan kullanım nedeniyle kayıplarla karşılaştıkları gözlenmektedir.⁴ İnternetin bireyi toplumdan yalıtması, yalnızlık hissi, depresyon, toplumsal ilişkilerde zayıflama ve yakın arkadaş ilişkilerinde azalma gibi bazı sonuçlara neden olabildiği, yapılan bir takım araştırmalarla belirlenmiştir.⁵ Diğer yandan obezite, uyku bozuklukları ve epileptik nöbetler de yoğun internet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan fizyolojik sorunlar olarak kabul edilmektedir.⁶

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı ergenlerde internet kullanım problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bağımlılık düzeyine varan ergenlerde internet kullanımının üç farklı anne baba tutumu ile arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Ebeveynlerin çocuklarını internetin zararlarından korumalarında farkındalık geliştirmesine katkı sunmak amaçlanmaktadır.

⁴ Ali Saffet Gönül, **Patolojik İnternet Kullanımı**, Yeni Symposium, 40(3), 2002,s.105-110.

⁵ A.F. Yalçın, **Başarı Kimliği Geliştirme Programının Etkililiği**. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2007, (Yayınlanmamış Doktora Tezi,).

⁶ K. Young, Internet Addiction, **A New Clinical Phenomenon and Its Consequences**.*American Behavioral Scientist*, 2004, 48, s. 402-415.

1.3. Varsayımlar:

- 1- Katılımcıların ölçekte yer alan soru ve maddeleri doğru anladıkları varsayılmaktadır.
- 2- Çalışılan örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- 3- Araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan ölçeklerin araştırmanın amaçlarını karşılayan yeterli ölçüm araçları olduğu varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar:

Yapılan bu araştırma bazı yönleri ile bir takım sınırlılıklar içermektedir,

- 1- Bir örneklem grubu ile çalışılmıştır.
- 2- Katılımcılara yöneltilen anket formunun sadece ergenlerde problemlili internet kullanımı ile anne baba tutumu arasındaki ilişkiyi ölçmesi.
- 3- Çalışma grubunun uyum düzeyleri "Anne Baba Tutumları Ölçeği ve "Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği"nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar:

İnternet Bağımlılığı: Kullanıcının çevrimiçi internet kullanım yeteneğini, günlük yaşamda ilişkisel, mesleki ve sosyal problemlere sebep olacak derecede etkileyebilen klinik bir rahatsızlıktır.⁷

Ergenlik: Yaş aralığı ortalama 12-20 yaşları kapsayan bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik ve sosyal değişim ve gelişmelerin yaşandığı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir.

Tutum: Bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir.⁸

---

⁷ K.S Young. **Cognitive behavior therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications**, Cyber Psychology & Behavior, 2005,10, s.671,

⁸ Çiğdem Kağıtçıbaşı,, **Günümüzde İnsan ve İnsanlar**, Evrim Yayınları istanbul. 2010 s.110

BİRİNCİ BÖLÜM: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sırasıyla ergenlik dönemi, internet, ergenlerin internet kullanımı ve anne baba tutumları ile ilgili kuramsal açıklama ve araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. ERGENLİK DÖNEMİ

Ergenlik döneminin karakteristik özellikleri birkaç başlık altında ele alınacaktır. Ergenlerde psikolojik ihtiyaçlar, fiziksel değişimler ve etkileri, ergenin kimlik yapısı konu edilecektir.

1.1.1 Ergenlik

“Ergenlik tam bir kesişme ve kavşak noktasıdır. Fiziksel olarak, 12, 13 yaşlarında başlayıp 20 yaşına kadar uzanan fiziksel ve ruhsal gelişim dönemidir. Vücudu kendine yabancılaşmakta ve kendilik algısı yeni bir tasarıma dönüşmektedir. Erkek çocukta boy uzamakta, ses telleri kalınlaşmakta, sakal, koltuk altı ve etek bölgesinde erkeğe özgü kıllanma meydana gelmektedir. Kız çocukta kadın tipi yağlanma meydana gelmekte, leğen kemiği kadına özgü şekli almakta ve ilk adet oluşarak kadınlığa adım atılmaktadır. Kız ve erkek tüm ergenler, bu yoğun fiziksel değişime adapte olurken, ruhsal gelişim olarak tam bir karmaşanın içindedirler. Birinci kimlik evresini ebeveyninin etkisiyle tamamlayan genç, ikinci kimlik evresinde kendini, kendi iradesiyle yeniden yapılandırmak gibi bir şansa sahip olmaktadır. Bu evrenin en temel özelliği haz kaynağının olgun cinsellik özelliği ile karşı cinse yönelmiş olması ve birey olarak varlığının toplum tarafından onanmasıdır.”⁹ Anlaşılabacağı üzere ergenlik döneminde bireyler önemli fiziksel değişimler geçirmektedir. Bu değişimlerin bireyleri duygusal yönden etkileyeceği de alan yazında belirtilmektedir.

Fiziksel gelişime eşlik eden sosyal, duygusal değişiklikler ve istenmeden yaşanan gelişmeler, artan beklentiler ergeni zorlar. Bu dönemde dürtüsellik, durgunluk, içe dönüklük, duygu değişiminde süreklilik, ders çalışmama, okuldan kaçış, sorumluluktan kaçış gözlenebilir.¹⁰ Bedensel, cinsel olgunlaşmanın yanında bilişsel gelişim de bu dönemde gerçekleşir. Zihinsel gelişim ergenlerin kendilerine bakış açılarını ve rol algısını şekillendirir. Ergenlerin başlıca gelişimsel görevleri arasında mantıklı, işlevsel bir kimlik oluşturmak vardır. Bu dönemde ergen

⁹ Tahir Özakkaş, **Bütüncül Psikoterapi**, Litera Yayıncılık, İstanbul, 1990 s.91

becerilerini, yeterliliklerini, tutumlarını ve ilişkilerini geliştirmesi beklenmektedir. Ergenin benliği, kimliği ve çocukluk döneminde edindikleri ergenlik dönemi boyunca ergene yol gösterir.¹¹ Ergenlik dönemiyle beraber bireylerin dürtüselliklerinin artışıyla sorumluluklarından kaçış davranışları sergiledikleri açıklamalardan anlaşılmaktadır. Ergenlerin bu dönemde görev ve sorumluklarını gerçekleştirmek yerine, görevden kaçış için çeşitli yollar benimsedikleri gözlenmektedir.

1.1.2 Ergenlik Döneminin Özellikleri

Ergenlik dönemi bireyin çocukluktan yetişkinliğe evrildiği bir dönemdir. Bu dönemde birçok değişim gerçekleşir. Ergenlik dönemine ait fiziksel ve ruhsal değişimler oldukça belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Değişim ve gelişim insan hayatının vazgeçilmez unsurlarıdır. Ergenlik dönemi boyunca fiziksel, sosyal ve psikolojik değişim, ergenin benlik döngüsünde meydana gelen gelişim dinamikleridir. Gelişim yoğun olarak ergenlik döneminde yani çocukluk ile yetişkinlik dönemi arasında belirgin olur. Ergenlik döneminde, biyolojik, psikolojik, sosyal olarak gelişme ve olgunlaşma meydana gelir, deneyimler kazanılır. Ergenlik, cinsiyetler ve coğrafi bölgeler açısından farklılık olsa da 10–12 ile 18–20 yaşları arasındaki dönemdir.¹²

Ergenlik döneminde zihinsel, psikososyal ve fiziksel gelişimleri iç içe devam eder. Ergenin fiziksel gelişimi, bilişsel psiko-sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde etkilidir. Genetik tarafından yönetilen gelişim alanlarındaki değişikliklerden bir kısmı gözlenebilir ve ölçülebilirken bazıları gözlenememektedir. Fiziksel değişiklikler rahatlıkla gözlenebilir. Kemik yapısı değişir, hormon seviyesi artar, kilo artışı ve cinsel organlarda gelişme görülür. Adrenal bezi androjen ve kortizol üretir. Kortizol hormonu ise stres ile ilişkilidir.¹³ Bu fiziksel değişikliklere eşlik eden ruhsal gelişim sürecinde ergen zorlanmalar yaşar. Başta anne babası olmak üzere çevre ile ilişkilerde uyum sorunları gözlenir.

Ergenlikte tekrarlanan doyum ve mutluluk arayışının yaygın olarak rastlandığı dönem, eğitime yönelik tercihlerin yapıldığı, değerlerin, sosyal becerilerin geliştirildiği, yaşam tarzının ve sağlıklı davranışların biçimlendiği dönemdir. Ergen hızla geçirdiği fiziksel değişimlere uyum sağlamaya çalışırken, öte yandan artan bilişsel yeterlilikleriyle kendisini, ailesini ve toplumdaki yerini değerlendirir. Bu değerlendirme ve algılama sırasında ergen kendisiyle, ailesiyle ve toplumla

¹¹ G.J. Craig, **Human development**. (9. Bs.) Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall, 2002

¹² J.W. Santrock, **Educational psychology**. (2. basım) Boston, McGraw-Hill, 2004

¹³ Craig, a.g.e. s.69

çatışmalar yaşar. ¹⁴ Anne baba tutumları ergenin yaşadığı çatışma ve sorunların çözümünde taşıyıcı bir role sahiptir.

1.1.3.Ergenle anne baba arasındaki iletişim

Anne babalar çocuklarını bir türlü anlayamadıklarını söylerler. Gerçekten de delikanlı dalgalanan duyguları, sürekli değişen düşünce ve eylemleriyle kolay anlaşılabilen biri değildir. Zaman zaman farkedilir derecede yalnız, kimsesiz ve güvensizdir. Kimi ruhsal bozuklukların, örneğin psikozlar, nevrotik durumlar, kişilik bozukluklarının, böyle bocalamalı, fırtınalı bir dönemde ortaya çıkması doğaldır. Önemli sorun bu uyum bozukluklarının gerçekten bu çağa özgü bir bocalama mı yoksa daha derin ruhsal bir bozukluk mu olduğunu saptayabilme zorluğudur. ¹⁵

Anne baba tutumu farklılıklar göstermektedir. Buna karşın genellikle ergenler içinde buldukları bu dönemi, fedakârlık, özgürlük, başarı, kafa karışıklığı, umut dönemi, aşk, duyguların çok derin ve yoğun yaşandığı, güzel, kalıcı arkadaşlıkların kurulduğu, sıkıntılı, gergin bir dönem olarak tanımlarlar. ¹⁶

Rousseau anne babalara tavsiyelerde bulunurken ergenlerin özellikleri hakkında bazı saptamalar yapar. Çocuklarınızın ergenlik çağına eriştiklerini hissettiğiniz anda o zamana kadar kendisine karşı kullanmış olduğunuz konuşma tarzını bir kenara bırakın. Onu küçük bir öğrenci olarak değil bir arkadaş, yetişkin bir insan olarak görün ve ona göre davranın. Bazen çok lüzumlu olduğu halde otorite mi bırakmalı mıyım? Genci kendisini pek iyi idare edemediği ve büyük hatalara girebileceği bir anda kendi haline mi terketmeli miyim? Gencin en muhtaç bulunduğu bir çağda kullanmak zorunda olduğum haklarımı bırakmalı mıyım? Anne babalar bu soruları kendilerine sorarken ergenin birçok duygusallık içinde olduğunu vurgular. Çocuğunuz bu hitaplara kayıtsız değil ancak doğasından gelen hırsılara karşı duyarlıdır. Gencin doğmak üzere olan zevklerine cepheden yürüyerek karşı koyduğumuz ve hissettiği yeni ihtiyaçlara sanki suç unsuruymuş gibi baktığınızda

---

¹⁴ R. Kaltiala-Heino,, Lintonene, T. & Rimpela, A. **Internet addiction? Potentially problematic use of the internet in a population of 12-18 year-old adolescents.** Addict Res Theory, 12, 2004, s.89-96.

¹⁵ Orhan Öztürk, **Ruh Sağlığı ve Hastalıkları**, Evrim Basın Yayın Dağıtım İstanbul 1989 .s.77,78

¹⁶ Çetin Çuhadaroğlu, F., Canat, S., Kılıç, E., Şenol, E., Rugancı, N., Öncü, B. ve ark. **Ergen ve ruhsal sorunları. Durum saptama çalışması.** Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, 2004,s. 4.

sizi uzun müddet dinlemeyeceğinden emin olabilirsiniz¹⁷

1.1.4. Ergenlerde Gelişim Görevleri

Ergenler yaşamın her döneminde olduğu gibi bazı gelişim görevlerini de yerine getirmek zorundadırlar. Havighurst, bu dönemin gelişim görevlerini şöyle belirlemiştir.

1. Dış fiziksel görünüşünü kabul etme ve bedenini etkili bir şekilde kullanma,
2. Hemcinsleri ve karşı cinsten yaşlılarıyla başarılı ilişkiler kurma
3. Cinsel rolünü kabullenerek ve cinsel rolüne uygun davranışlar sergileme,
4. Akranları arasında kabul görme arkadaşlık, işbirliği ve liderlik yeteneklerini geliştirme,
5. Yetişkinlerden ve anne, babadan duygusal bağımsızlığını kazanma,
6. Meslek seçiminde doğru tutum sergileme ve kendine uygun mesleği seçmesi,
7. Kuşak-değer çatışmalarını uzlaştırarak yaşına uygun yaşam felsefesi geliştirme,
8. Öz kimliğine ulaşma ve kimliğini kabullenme.”¹⁸

Bu görevler ergenin kendisini bir birey olarak tanımlamasına, olumlu ve tutarlı bir kimlik duygusu geliştirmesine yardımcı olur.¹⁹ Gelişim görevlerini yerine getiren ergenler, daha az problemlili bir ergenlik ve yetişkinlik dönemi geçirme de avantaj elde ederler.²⁰ Bu süreçte anne baba tutumları gelişim görevlerinin tamamlanmasında önemli role sahiptir.

1.1.5. Ergenlerde Psikolojik İhtiyaç ve Eğilimler

Bu döneminin psikolojik ihtiyaçları, kimliğin gelişmesi, artan heyecan ve doyum arama çabaları ergenin gelişiminde önemli rol oynar. Psikolojik

---

¹⁷ Jan Jack Rousseau "Emile" Bir Çocuk Büyüyor Selis Kitaplar, İstanbul, 2014 s.203,204

¹⁷ Yadigar Kılıççı. **6-15 Yaş Öğrencilerinin Gelişimsel Güçleri ve Kişilik Gelişimini Kolaylaştırma.** İlköğretimde Rehberlik içinde. Ed: Yıldız Kuzgun. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul,2003.

¹⁷ J.F. Adams, **Ergenliği Anlamak.** (Çev. Bekir Onur). İmge Kitabevi. Ankara, 1995

¹⁸ Yadigar Kılıççı. **6-15 Yaş Öğrencilerinin Gelişimsel Güçleri ve Kişilik Gelişimini Kolaylaştırma.** İlköğretimde Rehberlik içinde. Ed: Yıldız Kuzgun. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul,2003.

¹⁹ J.F. Adams, **Ergenliği Anlamak.** (Çev. Bekir Onur). İmge Kitabevi. Ankara, 1995

²⁰ Kılıççı, a.g.e. s. 36

ihtiyaçların karşılanması yaşam doyumunun artmasında doğrudan ve önemli bir katkı sağlar.

İhtiyaç ve dürtü kavramları birbirlerinin yerine geçecek şekilde kullanılabilir. Ancak, eksikliğin duyulması "ihtiyaç", bu eksikliğin giderilmesi için organizmada ortaya çıkan güce "dürtü", ihtiyacı gidermek için harekete geçme eğilimine "güdü" denir.²¹ Güdüler bir amaca yöneliktir ve yatıştırmayı, doyum sağlamayı hedefler. Cüceloğlu'na göre güdü (motivasyon) kavramı; istekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtü ve ilgileri kapsayan genel bir kavramdır. Fizyolojik kökenli güdülere (açlık, susuzluk, cinsellik, uyku v.b.) "dürtü", üst düzey güdülere (başarma isteği v.b.) "ihtiyaç" (gereksinme) adı verilmektedir. Yaşam boyu insan yetenek, kültürel, sosyal, fizyolojik yapı olarak, çevresel, etnik ve dinsel özelliklerine bağlı olarak çeşitli davranışlar sergilerler.²²

İhtiyaç, Murray tarafından memnuniyetimizi artırma ve memnuniyetsizlik gibi durumlarda algımızı ve davranışımızı organize eden beyindeki güç olarak tanımlanmıştır. İhtiyaç, organizmada içten ya da dıştan gelen uyarıcıların beyni baskılayarak doyuma yönelik eylemi başlatmasına yol açar, davranış için itici rol oynar. İhtiyaçlar engellendiğinde motivasyon ve performans çeşitli şekillerde etkilenir. Bireyin bazı davranışların temelinde ihtiyaçlarını karşılama güdüsü ve çabası bulunur. Bu çaba ilişkiler kurmasını ve planlar yapıp çeşitli amaçlara ulaşmasını sağlar. İnsanların tüm davranışları dünyayla başa çıkma çabalarıdır ve temel ihtiyaçlar tarafından harekete geçirilir.²³ Ergenlerin duygusal, sosyal ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğu, davranışlarının temelini, hedefe doğru yönlendiren bir güçtür.²⁴ Hedefe doğru yönelen ihtiyaçların karşılanma düzeyi ergenin psikolojisi üzerinde etkiler oluşturur.

İhtiyaçların birçoğu fizyolojik ve psikolojik içeriklidir. Fizyolojik ihtiyaçları doyurma sürecinde psikolojik ihtiyaçlar karşılanabilir.²⁵ Zengin donanıma sahip insanın biyo-psiko-sosyal bir varlık olarak yaşamın her aşamasında uyku, yeme, içme, üreme, etkinlik, dinlenme, gereksiz maddelerin bedenden atılması, uyarılma gibi yaşamsal öneme sahip fizyolojik ihtiyaçları vardır. Ayrıca, bağlılık, güvenlik,

²¹ Feriha Baymur, **Genel Psikoloji**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1996

²² Doğan Cüceloğlu, **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004

²³ W. Glasser, Choice Theory and Student Success. Education Digest, 63,s. 16-21. 1997

²³ Ercoşkun, M.H. & Nalçacı, A. **Öğretimde Psikolojik İhtiyaçların Yeri ve Önemi**.

Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 11, 2005. s. 253-370.

²⁵Cüceloğlu. a.g.e.s.58

saygınlık kazanma, özgürlük ve özerklik, saldırganlık, hazza varma ve elemenden kaçma gibi birçok psikolojik ihtiyaçları da vardır.²⁶ Psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlar ayrı kavramlar olarak incelense de bir bütündür ve ihtiyaçların karşılanmaması bireyi gerilime iter.²⁷ İhtiyaç algısı ve karşılama biçimleri ergenin benlik tasarımının bir sonucudur. Bireyin psikolojik ve fizyolojik özellikleri onun benlik yapısının dinamikleridir.

Benlik bireyin sorumlu olduğu refleksif tasarımı olarak görülebilir. Benlik olduğumuz ve olmadığımız şey değil, aksine bizzat kendi yaptığımız şeydir. Benliğin tamamen içerikten yoksun bir şey olarak görüldüğünü söylemek doğru olmayacaktır, zira benliğin oluşumuyla ilgili psikolojik süreçler ve benliğin yeniden organizasyonunun parametrelerini sağlayan psikolojik ihtiyaçlar” vardır.²⁸ Bu ihtiyaçlar ergenlik döneminde olduğu gibi her dönemde farklı düzeyde ortaya çıkabilmektedir.

1.2. İNTERNET ARAŞTIRMALARI

1.2.1. İnternetin Sağladığı İmkanlar

Bir iletişim aracı olarak internet, uzaklıkları ortadan kaldırmakta ve enformasyona erişim sağlamaktadır. İnsanlar arasında haberleşmeyi kolaylaştırmaktadır. İletişim özelliğinin yanı sıra akademik anlamda öğrenme ve etkileşim sağlayan internet bu alanda başvurulan kaynaklar arasındadır. Bilgisayar ve haberleşme teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişme sayesinde internetle iletişim kurma, eğitim, çalışma, alışveriş, ödeme yapma ve eğlence gibi çeşitli ihtiyaçlar karşılanabilmektedir. İnternet kullanıcılarını daha çok ilgi alanı oluşturarak vazgeçilmez bir yaşam alanı durumundadır. İnsanların değer yargılarını, düşüncelerini, duygularını, iletişim tarzların yani tüm yaşam alanını etkisi altına

---

²⁶ Baymur, a.g.e.s.98

²⁷ E. S. Şahin, **Psikolojik İhtiyaçları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri**. 2007

²⁸ Anthony Giddens, **Modernite ve Bireysel Kimlik**, Say Yayınları, İstanbul, 2010, s.45

almaktadır.²⁹ Bu tür kullanımların yanı sıra etkin bir araştırma yapma imkanı sunmaktadır.

İnternet araştırma yapmadaki başarısının yanı sıra aynı zamanda çok demokratik bir bilgi kaynağıdır. Binlerce insan yazdıklarını okusun diye ders kitabı yazmanız a ya da çok satan bir gazete köşe yazarı olmanıza gerek yok, bilgi akışı serbest, herkes yazılanlara ulaşabilir.³⁰

İnternet ve cep telefonlarının yaygın kullanımı, küreselleşme süreçlerini derinleştirmekte ve hızlandırmaktadır. Artan bir biçimde, daha önceleri ya yalıtılmış olan ya da geleneksel iletişimlere erişimi kısıtlı olan yerlerde yaşayan daha fazla sayıda insan bu teknolojilerin kullanımıyla birbirine bağlantılı hale gelmektedir. Telekomünikasyon altyapısı dünya üzerinde her yerde aynı ölçüde gelişmemiş olsa da, gittikçe artan sayıdaki ülke artık, geçmişte olanaklı olmayacak büyüklükte uluslararası iletişime erişilebilmektedir. Eğer görmüş olduğumuz gibi, bilgi teknolojisi dünyanın her yanındaki insanlar arasındaki iletişim olanaklarını artırmış ise, uzak yerlerdeki insanlar ve olaylar hakkındaki bilgi akışını da kolaylaştırmıştır. Her gün küresel medya haberler, görüntüler ve bilgiyi insanların evlerine getirmekte, onları doğrudan ve sürekli olarak dış dünyaya bağlamaktadır. Yaygınlaşan internet kafeler, evlerinde internet erişimi olmayan ya da evlerinden uzakta olan insanlara internet erişimi sunmaktadır.³¹

İletişim teknolojilerinin ortaya çıkışıyla birlikte toplumsal ilişkileri de içeren yeni iletişim mekanları da üretilmiştir. Herhangi bir toplumsal işlem, iki ya da fazla bireyin zaman- mekan bağlamında bir araya gelmesiyle gerçekleşir. Bu anlamda internet bireylerin karşılaşması sonucunda bir toplumsallığı üreten iletişim mekanları olarak tanımlandığında bir kamusalılık içeriği taşımaktadır.³² İnternette sosyal etkileşim sosyal medya siteleri tarafından sağlanmaktadır. Sosyal medya bu anlamda bireyin sosyalleşme ihtiyacını karşılamaktadır.

---

²⁹ Ö. Çakır, M.B Horzum, & T. Ayas, **İnternet Bağımlılığının Tanımı ve Tarihiçesi. İnternet Bağımlılığı. Sorunlar ve Çözümler İçinde** (Ed. M. Kalkan ve C. Kaygusuz, Anı Yayıncılık, Ankara, 2013

²⁹ M. Jean Twenge, **Ben Nesli**, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2009, s.48

²⁹ Antony Giddens, **Sosyoloji**, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2008, s 65

²⁹ İbrahim Akkaş, **Sanal Cemaatler**, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2015,s.47

1.2.2. İnternet Kullanım Sorunları

Tüm bu kullanım biçimleri ile kullanıcı, imgesel bir dünya içinde yer almaktadır. Bu imgeler dizisi bizi eğitip bilgilendirmiyor/bilinçlendirmiyorlar yalnızca haber verip haberdar olmamızı sağlıyorlar. Bu imgelerden yola çıkarak herhangi bir gerçekliğe ulaşabilmek imkânsızdır. Artık ekranın yansıttığı bir şey yoktur. İnsan sanki bir tür sınırsız aynanın gerisinde durur gibi bir hisse kapılabilmektedir. Tüm sanal (İnternet, Wordpro-cessor) metinler konusunda da benzer bir yaklaşım sergiliyoruz. Sanal metin bir tür sentetik imge görevi yaptığı için, metin ya da aşkın bakışla bütün bağları kesilmiş oluyor. Zaten ekran başına geçildiği andan itibaren metni bir metin değil bir imge olarak algılıyoruz. Yazım etkinliğinin karşılıklı bir etkileşim süreci değil de tek başına gerçekleştirilen bir süreç olabilmesi için metinle ekranın, metinle imgenin birbirinden ayrılmaları gerekiyor. Tıpkı tiyatro salonunda seyircinin oyuna katılan bir oyuncu olabilmesi için sahne ve salonun birbirinden ayrı olması gerektiği gibi. Günümüzde her şey sanki bu ayrımı ortadan kaldırmayı hedefliyor. İzleyicinin gösterinin/ gördüklerinin içine gömülmesi gerekiyor.³³ Bu süreci hızlandıran temel araçların başında sosyal medya gelmektedir. Sanal ağlara takılmalar daha çok görsel veri üzerinden ilgileri sınırlamaktadır.

Facebook ve öteki sanal ağlarda yer alan fotoğraf bölümünde yoğun bir paylaşım var. Simulakra tezini ileri süren Baudrillard, sanal ortamda imgesel paylaşımların gerçekliğin yerini aldığını söylüyor. Bu sanal makinelerin çekiciliklerinin haber ve bilgi açıklığından çok hayali bir birliktelik içinde eriyip gitme olanağı sunmalarından kaynaklandığını düşünüyorum. Mutluluğa benzer bir duygu yaratabilen, bir kendinden geçme, hayal kurma biçimi ancak sanallığın mutluluğa yaklaşabilmesinin ön koşulu, mutluluğun sahip olduğu referansları gizlice elinden alınmasından geçmektedir. Size bir şeyi vermiş gibi yaptığı sırada, aslında her şeyi alıp götürmektedir. Onun aracılığıyla kusursuz bir özne haline gelmekte ancak kusursuzlaşan özne otomatikman bir nesneye dönüştüğünden paniğe yol açmaktadır.³⁴ Benlik üzerindeki bu dönüşüm bireyde yeni tutumların oluşmasını doğurabilmektedir.

Araştırmalar medyanın hem tutum oluşumuna hem de var olan tutumların pekişmesine etki ettiğini göstermektedir. Örneğin çocukların hangi yiyeceği

---

³³ Jean Baudrillard, **Şeytana Satılan Ruh ve Kötülüğün Egemenliği**, Doğu Batı Yayınları, İstanbul 2004, s.71,72

³⁴ Baudrillard, a.g.e. s.78

istedikleri, bu yiyeceklerin TV'de ne kadar sık reklamının çıktığı ile doğru orantılıdır. Medyanın tutum oluşumuna etkisi izlenen reklamlarla da sınırlı değildir. Bu çalışmada Eskimo'lu çocukların da ilk defa TV izlettirilmiş ve diğer kültürler ve değerlerle ilgili programlar gösterilmiştir. Bu programları izleyen çocukların diğer kültürlerle ilgisi ve inançların da ciddi değişimler gözlenmiştir.³⁵

Kitle iletişim araçları kültürün duyarlı hale getirme işlevini törpülemiştir. Oysa günlük dramın seyirlik bir olgu haline indirgenmesi kadar tehlikeli bir şey olamaz. Ne yazık ki çağdaş iletişim sistemi, bu bakımdan eleştirel duygunun parçalanmasına yol açmıştır.³⁶ Bu kırılma en çok ailede meydana gelmektedir. Anne babaların toplumun temel kurumu olan aile içinde çocukları için birer rol modeldir. Sahip oldukları kültürün aktarımcıları olarak küresel kültürün dönüştürücü etkisine karşı toplum içinde en etkin role sahiptirler.

1.2.3. TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması

“TÜİK'in 2014'te yaş grubu ve kullanım yerleri gibi değişkenler üzerinde yaptığı araştırma sonucunda; interneti 2014 yılının ilk üç ayında hemen her gün veya haftada en az bir defa kullanan 16-74 yaş grubu düzenli internet kullanıcılarının oranı %44,9 oldu. Bu oran, 2013 yılının aynı döneminde %39,5' olduğu tespit edildi.

Bilgisayar ve internet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %53,5 ve %53,8 oldu. Bu oranlar erkeklerde %62,7 ve %63,5 iken, kadınlarda %44,3 ve %44,1'dir. Bilgisayar ve internet kullanım oranları, 2013 yılında %49,9 ve %48,9'du.

Bilgisayar ve İnternet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24'tür. Bilgisayar ve İnternet kullanımı tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir.

TÜİK'in bir başka verisinde düzenli internet kullanıcısı arttığı ortaya çıktı. Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 2014 yılı Nisan ayında Türkiye genelinde internet erişim imkanına sahip hanelerin oranı %60,2 oldu. Bu oran 2013 yılının aynı ayında %49,1'di.

Evden internete erişimi olmayan hanelerin %42,8'i evden internete bağlanmama nedeni olarak internet kullanımına ihtiyaç duymadıklarını belirtti. Bunu

³⁵ Çiğdem, Kağıtçıbaşı, **Günümüzde İnsan ve İnsanlar**, Evrim Yayınları, İstanbul, 2010 s.129-130

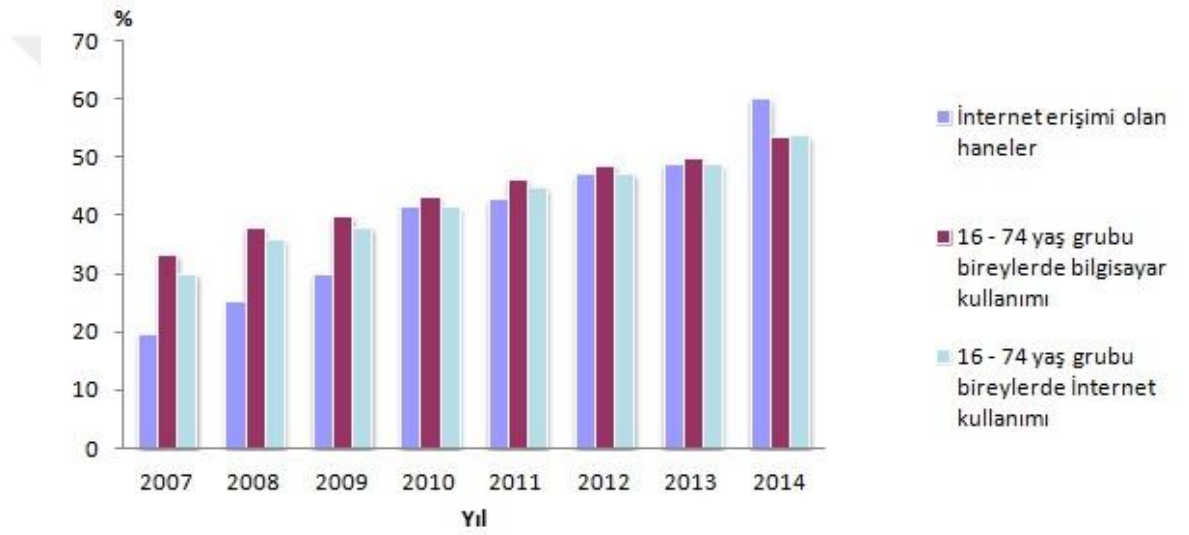
³⁶ Ahmet Oktay, **Türkiye'de Popüler Kültür**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1994, s.251

%31,9 ile internet bağlantı ücretlerinin yüksekliği takip etti.

Genişbant internet erişim imkanına sahip hanelerin oranı %57,2 oldu. Buna göre hanelerin %37,9'u sabit genişbant bağlantı (ADSL, kablo TV altyapısı üzerinden kablolu internet, fiber vb.) ile internete erişim sağlarken, %37'si mobil genişbant bağlantı ile internete erişim sağladı. Darbant bağlantı ise hanelerin %6'sında internet erişimi için kullanıldı."³⁷

Grafik 1

Temel göstergeler, 2007-2014

"İnternet en çok evlerde kullanıldı. İnterneti 2014 yılının ilk  ayında kullanan 16-74 yaş grubu bireylerin %79,1'i evde kullandı. Bunu %38,7 ile işyeri, %30,2 ile akraba, arkadaş evleri, %23,3 ile alışveriş merkezi, havaalanı, vb. kablosuz bağlantının yapılabil-diği yerler ve %14,3 ile internet kafe takip etti.

Ev ve iş yeri dışında internet kullanımı için taşınabilir cihaz kullanımı arttı. İnterneti 2014 yılının ilk  ayında kullanan bireylerin %58'i ev ve işyeri dışında internete kablosuz olarak bağlanmak için cep telefonu veya akıllı telefon kullanırken, %28,5'i taşınabilir bilgisayar (dizüstü, netbook, tablet vb.) kullandı. Bu oranlar 2013 yılının aynı döneminde sırasıyla %41,1 ve %17,1'di."³⁸

³⁷ TÜİK Hane Halkı Araştırmaları, 2014, Sayı: 16198

³⁸ TÜİK a.g.e

Bilişim teknolojilerine erişim imkanları dört boyutta ilerlemektedir.

- 1.Kullanılan ürün segmentinin giderek çeşitlenmesi
- 2.Kullanılan bilişim cihazın konfigürasyonunun sürekli artarak kullanım nedenlerinin çoğalması
- 3.Sosyal ağlar gibi program içeriklerinin fazlalaşması
- 4.Çevrimiçi erişim imkanlarının yaygınlaşması

Böylece internet, başta ergenler olmak üzere bireyin psikososyal ilgilerini giderek daha çok kendine bağlamaktadır. Boş zamanlarda çevrimiçi olma ve iletişim gibi kullanım amaçları, eğlence ve oyun içeriklerinin artmasıyla bağımlılık düzeyinde kullanıma yolaçmaktadır.

Tablo 1

Son üç ay* içinde bireylerin** yaş grubu, eğitim ve işgücü durumuna göre bilgisayar kullanım oranı, 2014

Individuals** using the computer in the last 3 months* by age group, education level and employment situation, 2014

	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female
Yaş grubu - Age group			
16 - 24	70,3	79,6	61,0
25 - 34	63,3	71,3	55,3
35 - 44	51,0	61,9	40,0
45 - 54	30,6	40,5	20,6
55 - 64	15,4	21,9	9,1
65 - 74	5,0	8,8	1,8

TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2014

TurkStat, Information and Communication Technology (ICT) Usage Survey in Households and Individuals, 2014

* Ocak-Mart 2014 - January-March 2014

** 16-74 yaş grubu - 16-74 age group

İnternet kullanım amaçları arasında sosyal medya ilk sırada yer almıştır. İnternet kullanım amaçları dikkate alındığında, 2014 yılının ilk üç ayında internet kullanan bireylerin %78,8'i sosyal paylaşım sitelerine katılım sağlarken, bunu %74,2 ile online haber, gazete ya da dergi okuma, %67,2 ile mal ve hizmetler hakkında bilgi arama, %58,7 ile oyun, müzik, film, görüntü indirme veya oynatma, %53,9 ile e-posta gönderme-alma takip etti.

Küreselleşen dünyada internet ağı dünya nüfusunun yarısına yaklaşan kullanıcısıyla binlerce ağ sağlayıcıyla dev bir sektördür.³⁹ İnternet, insanların işlerini başarmalarında, bilgi depolamayı sağlayan, farklı alanlarda her konuyu işlemeye imkan veren, bunun dışında bir çok olumlu katkılar sunan bir iletişim aracıdır.⁴⁰ İnternetin kullanıcılarına sunduğu imkanla her alanda bilgi edinmek, dünyadaki gelişmeleri hızlıca takip etmek, hoşça vakit geçirmek ve bireyin arkadaşlarıyla sohbet etmesi mümkündür. Bunun yanında bankacılık işlemleri ve sanal alış-veriş yapabilme imkanları oldukça yaygınlaşmıştır.⁴¹

1.2.4. Ergenlerde İnternet Kullanımı

Günümüz çocukları ve gençleri için yaygın internet kullanımı nedeniyle “dijital yerliler” veya “dijital ortama doğanlar” olarak adlandırılmaktadır.⁴² Özellikle 12-18 yaş arasındaki ergenler için internet bağımlılığı önemli bir risktir.⁴³ Kullanım gerekçesiyle kendini bulma ve kendini ortaya koyma isteği gibi nedenlerle internette daha çok zaman geçirebilirler.⁴⁴ İnternet ortamı kendini arayan ergen için günümüzde önemli sosyal bir iletişim aracı haline gelmiştir.

Lise döneminde öğrencilerin internette sosyal medyayı yaygın olarak kullanmalarının yanında akademik amaçlı kullanımlarda yaygındır. İnternete erişiminin kolaylıkla sağlandığı lisede ve üniversitede, akademik sorumlulukların yerine getirilmesinde, ödev araştırması yapmak ve ders/not takibi yapmak amacıyla internetin kullanılması, bunun yanında öteki ilgilerle birlikte yaygın kullanım ortaya çıkmaktadır. Araştırma ve öğrenme amacıyla başlayan kullanım zorunluluğu bir süre sonra ergenlerin yaşamlarında gerekli bir unsura dönüşmektedir. İnternet bağımlılığı düzeyinde özellikle lise ve üniversite

³⁹ P. Greenfield, & Z.Yan, **Children, Adolescents, And The İnternet**. A new field of inquiry in developmental psychology. *Developmental Psychology*, 42(3), 2006.s.391–394.

⁴⁰ Anderson, K.J. **İnternet use among college students: An exploratory study**. *Journal of American College Health*, 50(1), (2001), s.21-26.

⁴¹ E.Ceyhan, & A.A. Ceyhan, (2007). An investigation of problematic internet usage behaviors on Turkish university students. 7th International Educational Technology Conference. Proceedings of IETC2007, North Cyprus: Near East University, 03-05 May 2007,s. 115-120.

⁴² Gross, E.F. Adolescent internet use: What we expect, what teens report. [Çevrimiçi sürüm]. *Applied Developmental Psychology*, 25, . 2004,s.633-649.

⁴³ Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y. & Kalyoncu, A. İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi, **Bağımlılık Dergisi**, 8(1), 2007, s.36-41.

⁴⁴ M.Karaca, **Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği**. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ. 2007(Yayınlanmamış Doktora Tezi)

öğrencileri arasında yaygındır.⁴⁵ Ergenlerin hayata karşı sorumluluk taşıma bilincinin yeteri kadar gelişmemesi kullanım oranlarında etkili olmaktadır.

Yapılan bir çalışmada ergenlerin internette arkadaşları ile sosyal ilişkilerini sürdürmelerinin günümüzde hemen hemen bir zorunluluk haline geldiği, ergenin internette sosyal ilişkilerin paylaşıldığı web sayfalarını kullanmasının arkadaş grupları arasında girmesinde veya grup içinde statüsünün yükselmesinde önemli bir yere sahip olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte ergenin internette arkadaşları ile görüşmediği takdirde arkadaş grubundan dışlandığı görülmüştür. Ergenlerde internet kullanımı, daha çok iletişim ve eğlenme amaçlı olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır.⁴⁶ 10 -17 yaş aralığındaki ergenler üzerinde yaptıkları tarama çalışmasında internet kullanıcısı ergenlerin %25'inin internet üzerinden arkadaşlıklar geliştirdiklerini, % 14'ünün ise yakın arkadaşlıklar veya romantik ilişkiler gerçekleştirdiklerini tespit edilmiştir.⁴⁷

1.2.5. İnternet Bağımlılığı Kavramı

İnternet bağımlılığı, öteki bağımlılıklara benzer şekilde internetten yoksun kaldığında psikolojik belirtilerin ortaya çıktığı bir durumdur. Zihnin yoğun bir şekilde zihni meşgul ettiği, bireyin internetten yoksun durumunda sinirlilik, kaygı duygu durumlarının ortaya çıktığı, doyum ihtiyacının karşılanabilmesi için internette kalma isteğinin arttığı ve bu tablonun bireyin sosyal çevresiyle ilişkilerine zarar veren bir uğraşı olarak tanımlanabilir.⁴⁸

İnternet bağımlılığı kavramını ilk olarak Goldberg'in 1996'da espri amacıyla bir haberleşme grubuna (Psychology of Internet) gönderdiği mesajda kullanmıştır. Alan yazına bakıldığında internet bağımlılığının yapısı, türü ve bağımlılık tanıları arasında bazı farklılıklara rastlanmaktadır. Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan "Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı, DSM V'de internet bağımlılığının halen bir hastalık olarak tanımlanmadığı için bu konuda farklı yaklaşımlar devam etmektedir.⁴⁹

⁴⁵ C.Chou, L. Condrón, & J.C.Belland,. **A review of the research on internet addiction**.Educational Psychology Review, 17(4), 2005, s.363-388.

⁴⁶C.C Tsai, & Lin, S.S.J.. **Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study**. CyberPsychology & Behavior, 6(6), 2005, s.649-652

⁴⁷. Tsai, & Lin, a.g.e

⁴⁷ Griffiths, M. Internet addiction time to be taken seriously. Addiction Research.2000, 8(5), 413-418.

İnternette çevrimiçi oyunlar problemlili kullanıma neden olan ve bağımlılığın göstergesi olan önemli ipuçları taşımaktadır. Kullanıcı oyun sürecinde ağ üzerinden karşısında oyun arkadaşı edinmesi, sosyal bir ortam algısı oluşturmaktadır. Oyunların uzun süreye yayılması, ne zaman biteceği belirsiz olduğu için sürekli oynanan, sosyal statüyü temsil eden simgelerin varlığı, şiddet içeren, gerçek hayat dışında yeni bir kimlik sağlayan ve bu yüzden statü, yaş ve cinsiyet gibi bilgilerin olması gereken dışında sunulması kullanıcıya sosyal bir konum algısı oluşturmaktadır.⁵⁰

İnternet bağımlılığını tanımlayan araştırmacılarından Young, interneti kullanma isteğinin önüne geçilememesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik ve saldırganlık hali, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlamıştır.⁵¹ Yine internet bağımlılığını kullanıcının internet kullanımını, kontrol becerisini, mesleki ve sosyal becerisini problemlere sebep olacak derecede etkileyen klinik bir bozukluk olarak tanımlamıştır.

1.2.6. İnternet Bağımlılığı ve Ergenler

Sıklıkla bilgisayar kullandıkları için “internet gençliği” olarak adlandırılan ergenlerin, arkadaş çevresiyle iletişim kuran, sohbet eden, internette oyun oynayıp, sanal ortamlara girmeleri internetin onların yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.⁵² Kullanım alanının neredeyse her alana yayıldığı ve geniş erişim imkanı ile internet toplumsallaşma süreci içerisinde olan ergenlerin kimlik bulmalarına katkı sağlamaktadır. Ergenler bu yönüyle toplumun öteki katmanlarına göre internetten daha çok etkilenmektedirler.

---

⁵⁰ C Cengizhan, “**Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: İnternet Bağımlılığı**”. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 22, 2005, s.83-98.

⁵⁰ K. S Young. “**Cognitive behaviour therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications**”. syberPsychology & Behavior, 10, 2007, s. 671-679.

⁵⁰ K. Ögel, **İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2012, s.211

⁵⁰ S. Kim, **The effects of internet use on academic achievement and behavioral adjustment among South Korean adolescents: Mediating and moderating roles of parental factors**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Philosophy in Child and Family Studies in the David B. Falk College of Sport and Human Dynamics, 2011, s.12

Ergenlerin sosyalleşmeleri günümüzde gerçek ve sanal dünyada insanlarla etkileşim sonucunda gerçekleşmektedir.⁵³ Kullanıcı sayısı giderek artan internet dünyada hızla artış göstermektedir. İnternet program ve uygulamaları, kullanıcılarına kimliğini gizleyebilme imkanı verdiği için kendine güven yetersizliği olan, sosyal ortamlarda bulunmakta zorlananlar için kendilerine yeni kimlikler edinmelerini sağlayabilmektedirler. Böylece internet, bireye kendi gerçekliğinden kaçabilme alanı açmaktadır.

İnternetin faydalı kullanan ergenler akılcı düşünme becerilerini artırabilmektedirler. Ayrıca ergenlerin internette faydalı bilgilere ulaşma yöntemi geliştirmeleri ve internetin olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemeleri gerekmektedir.⁵⁴ İnternette araştırma yapmanın yanı sıra gazete dergi ve kitap okumaları da bu ilgileri karşılamaktadır.

İnternet çağının kuşağı olan ergenlerin teknoloji kullanım düzeyi, iş çevrelerinin kullandığı yaygın kullanımdan hemen sonra gelmektedir. Günümüzde gençler için bilgisayar, internet, cep telefonu ve diğer teknolojik araçlar yaşamlarının bir parçası olmuştur. Öyle ki yeni arkadaşlar edinme ve sürdürme, toplumsal ve sosyal ilişkileri ve normları oluşturma bu teknolojik araçlarla meydana gelmektedir.⁵⁵

Teknolojik aletlerle sağlanan internet imkanı, kullanıcılarına tüm dünya ile iletişime geçebilmelerini sağlamaktadır. Bu özelliği nedeniyle de diğer kitle iletişim araçlarından farklılaşarak sosyal yapıyı güçlü bir şekilde etkilemektedir. Bu durum çocuklar ve ergenlerin toplumsallaşmaları üzerinde etkili olup ilişkileri de bu çerçevede gerçekleşmektedir.⁵⁶ Sosyalleşme ihtiyacının internet üzerinden karşılanması benlik tasarımı etkilemekte ve yeni bir kimlik kazanma noktasına varmaktadır.

1.2.7. Ergenlerde Problemlı İnternet Kullanımı

Amerikan Psikiyatri Birliğinin Psikiyatri Sözlüğü'nde ergenlik "fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel vepsikososyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, bitiş yaşı belli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik

---

⁵⁴ Ş Gökçearslan,. ve M.S Günbatır, **Ortaöğrenim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı". Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama**, 2012, s.10-24.

⁵⁵ Yaman,Erkan, Eroğlu, Yüksel ve Peker, Adem, **Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık**, İstanbul, 2011, s.162

⁵⁶ A. B Cansever,,**Ergenlerin İnternet Kullanımın Toplumsal İlişkilerinde Yarattığı Sorunlar**. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), İnternet Bağımlılığı, Anı Yayıncılık, Ankara: 2013,s.193-210

bir dönemdir ve hızlı fiziksel, psikolojik ve sosyal değişmelerle karakterizedir” şeklinde tanımlanmaktadır.⁵⁷

Kuşaklar arası çatışmalar ve ergenlik dönemi problemleri nedenleriyle arkadaşlık kurmada güçlük, içekapanıklık, aile içi paylaşımların azalması, ve buna benzer sebeplerle yalnızlık duygusu içinde olan ve bu yalnızlığını sosyal ortamlarda gidermekte zorlanmaları onların internete bağımlı olmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle internet bağımlılığının görüldüğü yaş grupları arasında en büyük risk grubu 12-18 yaş arası olmaktadır.⁵⁸

İnternette oyun oynama ve hoşça vakit geçirme gibi eğlenme amaçlı sık kullanımların neticesi problemlerle internet kullanımına varmaktadır. İnternetin bu amaçlarla kontrolsüzce kullanımı, gençlerin psikososyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir.⁵⁹ Bunun yanı sıra internet ortamının dışındaki sosyal çevreye karşı ilgisi azalmaktadır.

Madde bağımlısı olan bireylerin sosyal fonksiyonları bozulduğu gibi internet bağımlılığı sonucunda sosyal işlevlerde bozulama görülmektedir. İnternet erişimiyle sağlanan iletişim sosyal ortamdaki iletişimle yer değiştirdiği gözlemlenmektedir. Madde kullananlarda sık görülen soyutlanma süreciyle benzer durumlar yaşanmaktadır. İnsanlarla yüz yüze iletişim yerine internet kullanmayı tercih etmeleri dikkat çekmektedir. Diğer bağımlılıklarda olduğu gibi internet kullanımının çekiciliği, bağımlı olmaktan bile daha etkili olabilir.⁶⁰

Ergenlik döneminin karakteristik ihtiyacı olan kimlik arayışı, aile yerine akran grupları arasında boy göstermektedir. Ayrıca heyecan arama, adrenalin gibi hormonları yükselten eylemler ve riskli davranışlar bu dönemin psikolojisini yansıtmaktadır. Ergenlerin kimlik denemeleri ve sosyal onay beklentilerini sosyal ortamlar yerine sanal ortamda gerçekleştirme tercihleri bugün ileri boyutlardadır. Ergenlerin kimlik kazanma sürecinde sosyal ortamda zorlanarak elde edecekleri kimliği sosyal medyada diledikleri abartı ile kimlik sunumu yapma imkanı bulmaktadırlar. Benlik algısındaki kendini beğenmeme, içe kapanıklık, sosyal

---

⁵⁷ Gürçan, N & Hamarta, E. **Problemlerle internet kullanımı ve uyum. İnternet bağımlılığı**. Sorunlar ve çözümler içinde (Ed. M. Kalkan ve C. Kaygusuz) Ankara: Anı Yayıncılık. 2013,s.96

⁵⁸ V. Bayhan, “**Lise Öğrencilerinde İnternet Kullanma Alışkanlığı ve İnternet Bağımlılığı (Malatya Uygulaması)**”. XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2 - 4 Şubat 2011 İnönü Üniversitesi, Malatya, Bildiriler, Akademik Bilişim, Mlatya, 2011, s.917-924

⁵⁹ E. Ceyhan, “**Problemlerle İnternet Kullanım Düzeyi Üzerinde Kimlik Statüsünün, İnternet Kullanım Amacının ve Cinsiyetin Yordayıcılığı**”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10(3), 2010,s. 1323-1335.

⁶⁰ E. Torres, Understanding **Internet Addiction: Depression and Social Support**. Unpublished (doctoral thesis) University of International Alliant, San Francisco, 2010

ilişkilerde güçlük yaşama gibi nedenlerle ergenler doğal sosyal ortamlarda kendilerini sergilemeye cesaret edememektedirler. Bu ihtiyaçları için internet ortamı daha güvenli ve kendini gizleme imkanı sağladığı için sıkça tercih edilmektedir. İnternet programlarının gençlere sağladığı kısa yoldan öne çıkma ve elde edilen popüler konum nedeniyle internette kalma süresi artmaktadır. Arkadaş edinme ve karşı cinsle yakınlık kurma isteklerini internette kolayca karşılayabilmeleri, onları internet başında daha fazla zaman geçirmeye itmektir.

Ergenler sosyopsikolojik ihtiyaçlarını sosyal yapı içinde karşılayamadıkları için sanal internet ortamını tercih etme nedeniyle bu alternatif alan onlar için oldukça önemli hale gelmektedir.⁶¹

Aile, arkadaş ve sosyal çevrede sosyalleşmek yerine interneti tercih etmeleri gençlerin gelecek yaşamlarında zorlanmalarına ve gerçek dünyayı yanlış kaynaklardan öğrenmelerine neden olabilir. Ergen ailelerinin internet kullanımını kontrol ve takipte yetersiz olmaları, ergenlerin aşırı kullanımlarına neden olmakta ve bağımlı olma riski artabilmektedir. Bu durumda yükseköğrenime başlamak üzere olan lise öğrencilerinin akademik alan dışına gösterdikleri ilgi, okula devam sorunları, sosyal ilişkilerde yetersiz kalmaları okul hayatlarını olumsuz etkilemekte ve gelecekte bir mesleğe yönelmelerine ve bu yönde plan geliştirmelerinin önünü tıkamaktadır.⁶²

İnternetin yaygınlaştığı günümüzde yaşanan yoğun kullanım çeşitli davranış problemlerini ortaya çıkarmıştır. Problemlerini internet kullanımı toplumsal, akademik ve mesleki anlamda olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Gözlenebilir bilişsel ve davranışsal belirtiler ortaya çıkmış, çok boyutlu bir sendroma dönüşmüştür.⁶³ İnternet kullanım sorunları her ne kadar klinik anlamda tanınan bir karşılığı olmasa da artık bağımlılık olarak ele alınmaktadır.

1.3. ANNE BABA TUTUMLARI

Anne baba tutumu, anne babanın çocuklara yönelik davranış şekilleridir. Bu davranış biçimi çocukların aile üyeleriyle olan ilişkilerini, aile dışındaki yaşama olan bakış açılarını belirler. Ayrıca çocukların sevgi, nefret, kırgınlık vb duygularının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Anne babanın çocuklarına gösterdikleri tutumdan

---

⁶¹ C. Kaygusuz, **Psikolojik İhtiyaçlar ve İnternet Bağımlılığı**. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), İnternet Bağımlılığı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2013,s.163-192

⁶² ,E.Yılmaz, Y.L.Şahin, H.İ.Haseski ve O.Erol “ **Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Balıkesirli Örneği**”. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 4(1), 2014, s.133-144.

⁶³ S.E. Caplan, **A social skill account of problematic internet use**, Journal of Communication, 55(4), 2005, s.721-736.

onların ileride nasıl bir kişiliğe sahip olabileceklerinin tahmin edilebilir. Çocuklar üzerinde oldukça etkili olan tutumların anne baba tarafından benimsenmesinde etkili olduğu düşünülen unsurları bilmek önem taşımaktadır. Anne babanın eğitim düzeyi, anne babanın yaşı, çocuklukları, gelir düzeyi, çocukların cinsiyeti vb pek çok parametre anne baba tutumlarını belirleyen etkenlerdir.

“Ergen çocuklu ailenin özelliklerine baktığımızda; bu dönem en büyük çocuğun erinliğe ulaşmasıyla başlar. Bu dönemde aile ekonomik yönden oldukça dengelenmiştir. Aile genellikle büyüklük sınırlarına ulaşmıştır. Bütün üyeler aynı evde yaşamaktadır. Bu dönemin temel konuları çocuklar için okul meslek ve iş seçimi üzerinde yoğunlaşır; çocuklarda cinsellik bağımsızlık ve hareketlilik gitgide artar. Sigara, alkol, uyuşturucu kullanma kaygıları ortaya çıkar. Bu sorunlar ailede bunalımlara yol açabilir. Ergenlerde birlikte ana-babalar da bundan etkilenir. Aile içindeki kuşak çatışması toplumdaki kuşaklar çalışmaktan daha küçük çaplıdır. Çünkü ailedeki kuşaklar birbirini daha fazla benzerler. Araştırmalarda gençler genellikle hem kendi kuşaklarıyla hem de aileleriyle dayanışma duygusu içinde olduklarını belirtmektedirler. Aile içinde kuşak farklılığı, ailenin toplumsallaşma ve kültürel aktarım konularındaki güçlüklerini yansıtmaktadır. Gençler, kuşaklar arasında algıladıkları farklılıkları abartırken ana-babalar özellikle büyük anne babalar aynı farklılıkları küçümsemek eğilimindedirler.”⁶⁴ Kuşaklar arasındaki değişim farklı beklentiler doğurmaktadır.

Çocuklardan itaat bekleme sistematik bir kültürlerarası değişim gösterir. Geleneksel aile bağlamlarında özellikle kırsal tarımsal ve düşük sosyoekonomik koşullarda, çocuk yetiştirmede itaati yüksek bir değer verilmektedir. Bu değer güçlü bir sosyal ögeyi kapsayan bir bilişsel yeterlilik anlayışını yansıtır. Sıkı insan bağlarıyla örülü toplumlarda çocuk yetiştirme hedefi, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı, onlarla ahenkli ilişkiler kuran sosyal olarak sorumlu ve müşfik bir kişi sosyalleşmesidir. İtaat yönelimli çocuk yetiştirme, çocukların yetişkinler için yaşlılık sigortası değeri taşıdığı sosyoekonomik bağlamında işlevseldir. Çünkü itaat istenen çocuk muhtemelen yaşlı anne babasına bakan, sadık yetişkin halinde yetişirken, bağımsız çocuk evini terk edebilir ve ailesini ihtiyaçlarından ziyade kendi ihtiyaçlarına yönelebilir.⁶⁵ Bu ihtiyaç algısının zamanla değişebildiği gözlenmektedir.

⁶⁴ Bekir Onur, **Gelişim psikolojisi**, V yayınları, Ankara, 1986 , s.44

⁶⁵ Sibel Arkonaç, **Psikolojide yeni tartışmalar**, Alfa Yayınları,1999,s.102

Ebeveyn tutumlarının bugün çocuklar üzerinde etkisi internet öncesi döneme göre değişim göstermektedir.

Gençleri, hatta daha iyisini bilmeleri gereken büyükleri, internet etkileşimlerinin kötü yönleri hakkında eğitmek de bir o kadar önem taşıyor. Anne babalar sınırlar koyabilmeliler. Birçok kişinin bugünlerde unutmuş gibi görüldüğü basit bir ebeveynlik kuralı var: Çocuklar her zaman istediklerini almamalıdır. Ayrıca ekrandaki yüzeysel rol modeller yerine, gerçek kahramanlara hayranlık duymayı öğrenmelidirler. Başka insanların duygularıyla empati kurarak anne babalarında rol model olmaları gerekir.⁶⁶ Rol model oluşturma süreci gençlerin ilgilerinin sanal ortama daha çok odaklanması nedeniyle etki gücü yetersiz olmaktadır.

Medyatik evlilik programları, sanal arkadaşlık siteleri, evlilik siteleri, internet- chat evliliği gibi teknolojik yeniliklerle gündeme gelen yeni tür evlenme tarzı artık en geleneksel ve dindar çevrelerde bile karşılık bulan bir gelişmedir. Öte yandan genetik gelişmeler, yapay dölleme ile çocuk sahibi olma, evlilik sözleşmesi, anlaşma ve hukukun öne çıktığı evlilikler, çocuk edinme, çocukların yetiştirilmesi, aile programlarının, haber programlarının, televizyon dizilerinin aile yapısını ve aile içi ilişkileri etkileyecek potansiyel ortaya koyması da dikkate değer bir gelişmedir.⁶⁷ Sosyal ağlar ve medyanın gençlerin algıları üzerindeki etkisi, anne baba tutumlarının niteliğini sorgulamayı gerekli kılmaktadır.

Tutumların çoğu başka insanlardan etkilenecek edinilir. Anne baba, çocukların oluşturdukları tutumların ilk kaynağıdır. Çocukların politik tutumları sigara içmeye karşı tutumları ana babanın ki ile çok güçlü bir benzerlik taşır arkadaş çevresi de aynı şekilde tutum oluşumuna etki eder müziği gibi mesaj biçimine davranış tarzı ve bunun gibi birçok tutum öncesine yönelik tutumlarımız arkadaş çevresinden etkilenir. Sosyal öğrenme kuramı da tutumları nasıl edindiğini açıklar. Başkalarının dışı vuran tutumlarını benimseyerek kendi tutumumuz haline getiririz. Özellikle çocuklar evde

---

⁶⁶ Jean M Twenge ve W. Keith Campbell, **Asrın Vebası Narsisizm illeti**, Kaknüs Yayınları, İstanbul,2009,s. 407

⁶⁶ Celaleddin Çelik **Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din**, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin 8-9 Ekim 2009'da düzenlediği "Uluslararası Günümüz Türkiye'sinde İslam Sempozyumu" s. 25-35

⁶⁶ Çiğdem Kağıtçıbaşı, **Bu Günümüzde İnsan ve İnsanlar**, Evrim Yayınları İstanbul 2010, s.128 129

anne babanın tutumlarını taklit ederler. Tutumlar sosyal alanda oynadığımız roller sonucunda oluşur.⁶⁸

Anne babanın tutumu, çocuklara bakış açısı, ailenin ne kadar kalabalık olduğu, cinsiyet, kaçınıcı çocuk olduğu, ailenin sosyal deneyimleri sosyokültürel ortamda yetişen ergenin sosyalleşmesinde çok önemli yer tutar. Anne baba tarafından değer verilen, sevgi gören bir ergen, sosyal olgunluk bakımından diğerlerinin önündedir. Sosyal olgunluk, bulunduğu sosyal grupta uygun tavırlar göstermeye dair bir olgunluktur.⁶⁹ Ergenlerin sosyalleşme biçiminin hangi yönde gelişeceği anne baba tutumlarıyla yakından ilişkilidir.

Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, çocuğun sosyal gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen önemli değişkenlerden birisidir. Ailenin çocuklara gösterdiği sevgi, çocukta temel güven duygusunu geliştirir ve bunun sonucunda çocuğun etrafındaki insanlara karşı tutum ve davranışlarında olumlu etkiler oluşur. Anne-babanın; aşırı koruyucu, demokrat veya otoriter davranması çocukların farklı sosyal davranışlar geliştirmesine neden olur. Anne baba tutumlarında, “duygusal” ilişki boyutu ile “denetim” öne çıkan başlıca özelliklerdendir. Ana babaların çocuklarla olan duygusal ilişki boyutu, çocuğu merkeze alan, kabul edici tutumdan reddedici tutuma kadar uzanan bir yelpaze içinde farklılaştığı görülür ve çocuk eğitimindeki sağlıklı tutum ve davranışlar ile kuralları kapsar. Denetim boyutu ise, insanların mutlu yaşayabilmeleri, iyi ilişkiler kurabilmeleri için zorunludur Denetim boyutu kısıtlayan tutumdan hoşgörülü tutuma kadar geniş bir çeşitlilik gösterir.⁷⁰ Anne-babasıyla özdeşim kurarak kişilik geliştiren çocuklar, anne-babasının uygun tutumlar sergilemesi sonucunda, eşitlikçi, akademik ve sosyal hayatta başarılı, özgüveni ve benlik algısı yüksek, topluma ve hayata karşı uyumlu ve özerkliği gelişmiş bir birey olacaktır.

Anne baba tutumları arasında üç eğilim ele alınacaktır.

1. Otoriter Tutum
2. Koruyucu Tutum
3. Hoşgörülü-Demokratik Tutum⁷¹

1.3.1. Otoriter Anne-Baba Tutumu

---

⁶⁹ Evin Okula Yaklaşması ve Değişen Anne Baba Roller, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Basımevi, Ankara,2003 s.96

⁷⁰ İ.E. Özgüven, **Ailede İletişim ve Yaşam**, PDREM Yayıncılık, Ankara,2001,s.196

⁷¹ Haluk Yavuzer, **Ana Baba ve Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitabevi. 1986 s.56

Otoriter tutuma sahip anne-babalar, kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi durumunda görür ve çocuğunun davranışlarını denetlemeye, biçimlendirmeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Çocuktan bir erdem olarak kabul ettiği itaati beklerler. Her türlü kararı anne babanın kendisi verir. Katı ve dogmatik düşünce tarzına yatkın olduğundan sözel iletişime imkan tanımazlar. Otoriter aileler, çocuğun davranışlarını sıkı denetim ve otoriteyle biçimlendirmeye çalışmaktadırlar. Böyle ailelerde yetişen çocuklar, zihinsel ve sosyal açıdan yetersiz olabilmektedir.

Otoriter tutuma sahip anne babalar otoritelerini en anlamsız ayrıntılarda bile kullanırlar. Bunun nedeni ergen çocuklarının geçirdiği değişim değil taşıdığı anlamdır. Anne babanın iradesine bağlı kalmadan kendi yaşam biçimlerine seçebildiklerini ispat etmek istemeleri çatışma doğurur. Anne babaların gençleri sürekli kötölemeleri onlarda düşmanlıklar geliştirebilmektedir. Gencin yaptığı her şeyi değersiz bulmalarıyla ortaya çıkar. Ergen çocuklarının daima çocuk kalacaklarına dair bir algı vardır. Bazı anne babalar çocuklarını yeteneksiz, beceriksiz ve az gelişmiş olduklarını belirterek otorite kurarlar. Fiziksel büyümelerini dile getirerek uyumsuzluğa gerekçe üretirler. Böylece gencin özgüven ve gururunu derinden yaralarlar. Ergene karşı yapılan bu aşağılamalar onda yetersizlik ve yeteneksizlik duygusu oluşturur. Bütün bu aşağılamalar ergende gerçek bir aşağılık duygusunda örgütlenebilir. Otoriter tutuma karşı ergenlerde evden kaçma, düşsel olarak kaçmak gibi davranışlara yol açabilen daha kesin bir kurtulma gereksinimlerinin ortaya çıktığı görülür.⁷²

Genellikle olumsuz kişilik sergileyen bu tip çocukların akran ilişkileri de zayıf olabilmektedir. İlerleyen yıllarda anne babadan bağımsız, özerk bir kişilik geliştirmede çok zorlanabilmektedirler. Baskı altında büyüyen çocuklar, çekingen, başkalarının etkisinde kolayca kalabilen, aşırı hassas bir kişilik yapısına sahip olabilirler. Anne babanın aşırı koruması, çocuğu gereğinden fazla kontrol etmesi sonucunda çocuk, öteki insanlara bağımlı, özgüveni olmayan bir birey olarak yetişebilmektedir. Otoriter anne babalar ileri düzeyde itaat isterler fakat sorumlu değıllerdir. Onlar kendi kurallarına nedensizce uyulmasını beklerler ya da yüksek derecede kontrolcüdürler.

Talimatlarına uyulmasını beklerler ve tartışma ya da fikir ayrılığına teşvik etmezler.⁷³ Tutumlarla ilgili yapılan araştırmalarda aile içinde disiplini sağlamak için fiziksel ceza, tehdit gibi yöntemlerin kullanılması çocukta kızgınlık ve öfke yarattığı

---

⁷² Bekir Onur(Derleyen),**Ergenlik Psikolojisi**, Hacettepe Taş Kitapçılık,Ankara,1987,s.253

⁷³ S. A. Yardi, Social, **Media At The Boundaries: Supporting Parents In Managing Youth's Social Media Use. Unpublished** (doctoral thesis), University of Michigan, Georgia Institute of Technology England. 2012, s.17

için bu durumun çocuklarda içselleştirmeyi engellediği, bu tutum yerine çocuklara mantıklı açıklamalar yapmanın çocuklarda içselleştirme duygusunun gelişmesine yardımcı olacağı belirtilmektedir.⁷⁴

Bu tür ailelerde çocuğu benimseme ve kabullenme eksiktir. Bu evlerde çocuk eğitiminin tek amacı çocuğu baskı altında tutmak, göz açtırmamaktır. Çocuğa karşı yaklaşım hep soğuk, anlayışsız ve kırıcdır. Böyle evlerde yaşayan çocuklar güvensiz ve tedirgindirler, düşmanca duygularla doludurlar ve saldırgan davranışa yatkındırlar.⁷⁵ Uzmanlarca, otoriter tutumda olan ailelerin çocuklarında, benlik saygısının düşük olduğu, kişisel olarak dış denetimin geliştiği, iç denetimin gelişmediği belirtilmektedir.⁷⁶

Zor kullanarak veya sevgisini esirgeyerek kontrol etmek, gençleri anne ve babalarının isteklerine uygun davranışlara yöneltmek için kısa vadede geçerli bir yol gibidir. Ne var ki, bu tip denetimler onların anne babalarıyla özdeşleşmelerini ve değerlerini içselleştirmelerini sağlamamaktadır. Otorite kurmak isteyen anne babaların yokluğunda ve cezadan kurtulma imkanını bulduklarında gençler kendi istekleri doğrultusunda davranış sergilerler.⁷⁷

1.3.2. Koruyucu Anne Baba Tutumu

Aşırı koruyucu anne baba tutumunda çocuk aile içinde çocuktan öte bir önemde ve konumda tutulmaktadır. Bu tutum çocuğu aşırı kontrol etmeye varmaktadır. Anne-baba çocuğa ilgisinde ileri giderek hayatlarını ona göre düzenlerler. Çocuğa olan bağımlılık hayat boyu sürebilir. Bu çocuk gelecek yaşamında aynı koruyucu tutumu eşinden bekleyebilir.⁷⁸ Koruyucu anne babalar çocuklarına verdikleri önemle dilediği her şeyi edinmesini sağlarlar, onun mutluluğu her ihtiyacını karşılamaktan geri durmazlar. Böylece çocuğun kendilerine bağımlı olmalarını sağlayarak, insanlara karşı birey kimliğinden yoksun, kendine güvensiz ve bağımlı olmalarına neden olabilirler.

Bu bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruyucu tutumu gelecekte eşine yansıtabilir. Aşırı koruyucu tutumun, çocuğun kendi kendini yöneten bir birey olmasına engel olduğu, sosyal gelişimine ket vurduğu ve bağımlı bir birey olarak topluma tutunmaya çalıştığı gözlenmektedir. Bir gruba kendini katmak için,

⁷⁴ E Toksöz, **İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri ve Aile Tutumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Eskişehir İli Örneği**. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü. 2010

⁷⁵ Yörükoğlu, A. **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk** (5. Basım), Özgür Yayınları, Ankara, 1997, s.149

⁷⁶ İ.E. Özgüven, **Ailede İletişim ve Yaşam**. PDREM Yayıncılık, Ankara, s.212

⁷⁷ Haluk Yavuzer, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1987, s 290

⁷⁸ Yavuzer, a.g.e. s.52

bazen toplum normlarının dışına çıktığı görülmektedir. Anne babasının ilgi ve dikkatini sürekli üzerinde toplama ihtiyacında olan bu tür çocukların, aile ortamı dışında sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri güçtür. Aşırı korunan, her durumda hoş görülmüş olmanın yarattığı bağımlı ilişkiler içinde girişimci yetenekten yoksun olan bu çocukların kendilerine güvenleri de yetersizdir.⁷⁹

Koruyucu tutum çocuğu, alıngan ve duygusal bir yapıya itebilir. Kendine yeten, bağımsız bir kişi olmasına imkan tanınmamıştır. Koruyucu tutumu benimseyen ailede yetişen çocuğun, yetişkinlik döneminde de dıştan denetimli bir birey olarak yaşamını sürdürmesi mümkündür. Koruyucu bir aile tutumuna sahip bir ortamda yetişen çocuğun kendini gerçekleştirme, benliğini tanıma imkanı düşüktür. Bu ailelerde çocuğa aşırı bakım gösterildiği, bebekçe yaklaşım gösterildiği, şımartıldığı, ilk çocukluktan itibaren, çocuğa davranışlarında sürekli yardım edildiği, çocuğun yapması gereken her işi anne babanın yerine getirdiği için çocuk büyüdüğünde çevresine uyumsuz davranışlar sergilemektedir. Koruyucu tutumla büyütülen çocuklar derslerinde, yemek ve giyimlerinde destek beklerler. Bencillik düzeyleri yüksektir, her istedikleri olsun isterler. Kendilerine güvensizdirler, kararsız hissederler ve duygusal bir kişiliğe sahiptirler. Aile içinde ve dışında, sosyal çevreye uyum sorunları vardır. Bu çocukların liderlik özellikleri düşüktür ve silik bir kişiliğe sahip olurlar.⁸⁰

1.3.3. Demokratik Anne baba Tutumu

Ebeveyn tutumunun hoşgörü merkezli olması yanında, çocukların uyması gereken sınırlılıkları da vurgulayan bir modeldir. Demokratik ana baba tutumunda bağımsız davranışlara hoşgörölü yaklaşımın, çocuğun kendine güveneni artırmakta ve bir birey olarak kendini gerçekleştirme imkanı sağlar. Bu tutum sınırları bellidir. Belirlenen sınırlar içinde çocuk özgürdür. Söz hakkına sahiptir. Sevgi ve destek görür. Böyle bir ortamda çocuk girişimci bir ruha sahiptir. Özgüven edinir ve kendi kendine karar verip sorumluluk taşımayı öğrenir.⁸¹ Hoşgörölü tutumun sergilendiği ortamda çocuk, benliğini tanıma, potansiyellerini ortaya çıkarma ve kendini gerçekleştirme imkanı elde eder. Çocuğu destekleyici anne baba tutumları, doğru ve yanlışlarıyla kendisinin değerli olduğu ve sevildiği mesajını verir. Çocuk hayata olumlu bakan, kendine güveni yüksek, çevresine karşı hoşgörölü, davranışlarının sorumluluğunu alabilen bir kişilik geliştirir.⁸² Çocuğun karar verme

---

⁷⁹ Ersin, a.g.e. ,s.16

⁸⁰ Özgüven, a.g.e. s. 215

⁸¹ Yavuzer, a.g.e. s.34

⁸² Özgüven a.g.e. s.213

surecinde bu tür olumlu özellikler onun bilgiye ve bilgi kaynaklarına ulaşmada, karar verirken ortaya çıkan motivasyon

kaybının önlenmesi ve bireyin gizilgüç ve potansiyellerinin farkına varmasında önemli rol oynar.

Demokratik anne-babaların beklentisi, çocuklarından olgun davranışlar göstermeleridirler. Bu anne babaların, açıkça ortaya konmuş ve çocuklarının uymalarını istedikleri kural ve standartları vardır. Gerekli gördükleri zaman yaptırım ve yönlendirmelerde bulunurlar, ancak bir taraftan da çocuğun bağımsızlığını ve bireyselliğini desteklerler. Bu anne babalar; gerek çocuğun, gerekse kendilerinin haklarını gözetirler. Çocukları ile aralarındaki iletişime önem verirler. Bunun için çocuklarını sözel alış-veriş konusunda desteklerler. Anne-babaların bu tarz tutumlarının sonucunda da çocuklarının sosyal ve bilişsel yeterlilikleri, diğer tutumlardaki anne-babaların çocuklarına kıyasla, daha yüksek olmaktadır.⁸³

---

⁸³ Arcan, a.g.e. ,s.3

İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM

2.1. Yöntem:

Özel Çınar Koleji'nde 399 lise öğrencisi üzerinde üç adet materyal uygulanmıştır. Çalışma grubunun uyum düzeyleri "Anne Baba Tutumları Ölçeği ve "Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği" ve Kişisel tanıma formu olmak iki ölçek ve bir form kullanılmış ve sonuçlar analiz edilmiştir.

2.1.1 Araştırmanın Yöntemi

15-17 yaş öğrencilerin internet bağımlılığının kullanım düzeyini çeşitli değişkenlerce incelemek, internet bağımlılığının yaşam doyumu ve anne baba tutumu arasındaki ilişkileri ortaya koymak amaçlı yapılan bu çalışmanın türü betimsel, yöntemi ilişkisel tarama yöntemidir.⁸⁴

2.2. Evren Örneklem

2014/15 eğitim öğretim döneminde İstanbul ilinde yer alan Özel Çınar Kolejinde öğrenci olarak bulunan 9. ,10. , 11. sınıflar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Evrende yer alan basit tesadüfi yöntemler seçilen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 399 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

2.3. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, "karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli"ne uygun olarak düzenlenmiştir. İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma desenlerinin tümü "ilişkisel tarama modelleri" olarak tanımlanır. Bu modellerden biri olan "karşılıklı ilişkisel tarama", gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermeyen, ancak o yönde bazı ipuçları vererek, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde diğerinin kestirilebilmesinde yararlı sonuçlar sağlayan bir araştırma düzenidir. Modelde, en olası çözümden başlayarak ilişkilerin sınanması yani karşılaştırma yolu ile belli bir sonucun oluşma nedenleri "tek"e indirgenmeye çalışılır.⁸⁵

⁸⁴ Ş. Büyükoztürk, E. Çakmak Kılıç, Ö.E., Akgün, Ş. Karadeniz, Ve F. Demirel, Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (3. Baskı). Pegem Yayınları, Ankara, 2009

⁸⁵ Büyükoztürk, a.g.e.

2.4. Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde yer alan Özel Çınar Koleji Başakşehir kampüsü lise kısmında öğrenim gören ve random olarak seçilen 399 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo: 2. Araştırma Örnekleminin Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Kız	224	55,5
Erkek	175	44,5
Yaş		
15	76	12,5
16	353	58,2
17	43	7,1
Kardeş sayısı		
Tek çocuk	15	2,5
İki kardeş	254	41,8
Üç kardeş	70	11,5
Dört kardeş	155	25,5
Beş ve üzeri kardeş	113	18,6
Günlük internet kullanım saati		
0-1 saat	247	40,7
1-2 saat		
2-3 saat		
3 saat ve üzeri	151	24,9

2.5. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi ve yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara sunulan anket 3 bölümden oluşmaktadır. 'Problemler İnternet Kullanım Ölçeği', 'Anne Baba Tutumu Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Anketi' bu araştırmada kullanılmıştır. Aşağıda bu veri toplama araçları hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

2.5.1. Bilgi Toplama Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu katılımcılar hakkında sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanılmıştır. Bu formda yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba mesleği ve günlük internet kullanım süresi vb. belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Bu envanterde, internete bağlanma zamanları,

haftanın kaç saatinde internet kullandıkları, nereden bağlandıkları, internet uygulamalarını haftada kaç saat kullandıkları, internette yaptıkları kimlik denemelerini, kimlik denemesi yapma sıklıkları, ne tür kimlik denemeleri yaptıkları, kimlik denemesi yapma nedenleri gibi internet kullanım davranışlarını belirleyen soruları kapsamaktadır. Envanterde yer alan, internet ortamındaki kimlik denemelerini belirlemeye yönelik sorular, Valkenburg ve ark. (2005)' ile Valkenburg ve Peter (2008)' in çalışmalarında geçen ve bu çalışmada kullanıma ilişkin olarak bu yazarlardan izin alınan internet temelli benlik sunum stratejileri soruları esas alınmıştır. (Ek I). Araştırmacı tarafından araştırmanın evrenine uygun olarak geliştirilmiş demografik özelliklerin tespiti için oluşturulmuş 17 sorudan oluşan bir envanterdir.

2.5.2. Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılığına yönelik ilişkili tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla Ceyhan ve Ceyhan (2014) tarafından geliştirilen 'Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği' kullanılmıştır. Ölçek, bireyin kendini ifade etmesine dayalı "tamamen uygun"dan "hiç uygun değil"e kadar değişen aralıkta beşli derecelendirme ile yanıtlanmaktadır. 27 maddeden oluşan ölçekten alınan puanların yüksekliği kullanıcının interneti sağlıksız kullandığına, onların yaşamsal işlevlerini olumsuz bir şekilde etkilediğine ve internet bağımlılığı gibi ruhsal bir soruna eğilim gösterdiği sonucu çıkarılabilmektedir. Ölçeğin geçerliği için uygulanan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ergenlerde ölçeğin üç alt faktörden oluştuğunu (internetin olumsuz sonuçları, aşırı kullanım ve sosyal fayda/sosyal rahatlık) ortaya koymuştur. 27 maddeden oluşan üç faktörlü yapı ise toplam varyansın %49.35'ini açıklamıştır. Ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı (α) 0.93 olarak bulunmuştur. Ölçeği oluşturan faktörlerin iç tutarlılık katsayısı ise sırasıyla 0.93, 0.76 ve 0.78 olarak elde edilmiştir.⁸⁶

---

⁸⁶ Esra CEYHAN, & A. Aykut CEYHAN, An investigation of problematic internet usage behaviors on Turkish university students. 7th International Educational Technology Conference. Proceedings of IETC2007, North Cyprus: Near East University, 03-05 May 2007

2.5.3. Anne Baba Tutumu Ölçeği

Katılımcıların ebeveyn tutumlarını belirlemek amacıyla, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından revize edilen Ana Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek demokratik, otoriter, koruyucu-istekçi, reddedici ve ilgisiz olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek Hiç uygun değil (1), çok az uygun (2), kısmen uygun (3), oldukça uygun (4), tamamen uygun (5) şeklinde 5'li Likert tipi bir derecelendirme içermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayıları demokratik tutum ölçeği için .89, otoriter tutum ölçeği için .78, koruyucu-istekçi ana-baba tutumları alt ölçeği için .82 bulunmuştur. Ölçeğin 54 kişilik bir öğrenci grubu üzerinde 15 gün arayla elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayıları Demokratik Tutum Ölçeği için .92; Koruyucu-İstekçi Tutum Ölçeği için .75; Otoriter Tutum Ölçeği için .79 olarak bulunmuştur .

2.6. Araştırmanın İşlem Yolu

Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Anne Baba Tutumu Ölçeği ile Kişisel bilgi formu öğrencilere uygulanmıştır. Yapılacak çalışmalar ve ölçeklerin uygulanmasına ilişkin ilgili mercilerden gerekli izinler alınmıştır. Ölçeklerin uygulanması sürecinde gerekli açıklamalar yapılmış ve uygulamalar grup halinde sınıflarda yapılmıştır. Uygulamalar sonucunda boş bırakıldığı veya ciddi biçimde doldurulmadığı tespit edilen veriler analizlere sokulmamıştır. Araştırmanın uygulama boyutu yaklaşık 2 ay sürmüştür.

2.7. Veri Analizler Teknikleri

Kullanılan ölçme araçlarıyla elde edilen veriler, amaçlarda verilen durumlara uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir. Öncelikle araştırmadaki katılımcılara uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) istatistik programı kullanılmıştır. Ergenlerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiler korelasyon analiziyle, internet bağımlılığı ve anne baba tutumlarının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile internet bağımlılığı ve anne baba tutumlarının yaş, kardeş sayısı ve günlük internet kullanım süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans (ANOVA) ile incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR

3.1. Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon tablosu

Faktör	1	2	3	4
1. Demokratik	—			
2. Otoriter	-,280**	—		
3.Koruyucu	-,148**	,693**	—	
4. İnternet bağımlılığı	-,141**	,235**	,209**	—
Ortalama	56,71	25,62	36,81	61,73
Standart Sapma	11,08	7,60	9,60	19,56

Tablo incelendiğinde ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile demokratik ebeveyn tutumları arasında negatif ($r = -.14, p < .05$), otoriter ($r = .24, p < .05$) ve koruyucu ($r = .21, p < .05$) ebeveyn tutumları arasında pozitif ilişkiler olduğu görülmektedir.

3.2. Ebeveyn tutumları açısından kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ebeveyn tutumları açısından kız ve erkek öğrenciler arasındaki farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t” testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 2 Ebeveyn tutumları açısından kız ve erkek öğrencilerin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	Sd	p
Demokratik	Erkek	175	55,46	11,25	-1,987	396	,048
	Kız	224	57,68	10,88			
Otoriter	Erkek	175	27,47	8,18	4,364	396	,000
	Kız	224	24,19	6,79			
Koruyucu	Erkek	175	38,02	8,97	2,227	396	,027
	Kız	224	35,87	9,98			

Tablo 2’de kız ve erkek öğrencilerin ebeveyn tutumlarına yönelik ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, kız ve erkek öğrencilerin, demokratik ($t_{0.05; 396} = -1,987$), otoriter demokratik ($t_{0.05; 396} = 4,364$) ve koruyucu demokratik ($t_{0.05; 396} = 2,227$), ebeveyn tutumları açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılık kız öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumları puan ortalamalarının (ort: 57,68), erkek öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumları puan ortalamalarından (ort: 55,46), erkek öğrencilerin otoriter ebeveyn tutumları puan ortalamalarının (ort: 27,47), kız öğrencilerin otoriter ebeveyn tutumları puan ortalamalarından (ort: 24,19) ve erkek öğrencilerin koruyucu ebeveyn tutumları puan ortalamalarının (ort: 38,02), kız öğrencilerin koruyucu ebeveyn tutumları puan ortalamalarından (ort: 35,87) yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuçlara göre kız öğrencilerinin demokratik ebeveyn tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek, erkek öğrencilerin ise otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarının kızlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.3. İnternet bağımlılığı düzeyleri açısından kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

İnternet bağımlılığı düzeyleri açısından kız ve erkek öğrenciler arasındaki farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t” testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 3 İnternet bağımlılığı düzeyleri açısından kız ve erkek öğrencilerin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	Sd	p
İnternet bağımlılığı	Erkek	174	63,42	20,47	1,520	396	,129
	Kız	224	60,42	18,76			

Tablo 3’de kız ve erkek öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerine yönelik ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, kız ve erkek öğrencilerin, internet bağımlılığı düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{0,05; 396} = 1,520$).

3.4. Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 6 ve tablo 4’de gösterilmektedir.

Tablo 4 Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma
15	123	56,12	11,63
16	127	56,99	10,92
17	148	56,96	10,81
Toplam	398	56,71	11,08

Tablo 5 Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	61,072	2	30,536	,248	,781
Grup içi	48713,674	395	123,326		
Toplam	48774,746	397			

Tablo 4'da yaşları 15, 16 ve 17 olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 5'de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Yaşları farklı olan ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{2-395} = ,248, p > .05$).

3.5. Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 6 ve tablo 7'da gösterilmektedir.

Tablo 6 Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma
15	123	26,16	8,44
16	127	25,48	6,93
17	148	25,30	7,44
Toplam	398	25,62	7,60

Tablo 7 Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	53,483	2	26,741	,462	,630
Grup içi	22872,704	395	57,906		
Toplam	22926,187	397			

Tablo 6'da yaşları 15, 16 ve 17 olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 7'de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Yaşları farklı olan ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (F2-395= ,462, p>.05).

3.6. Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 10 ve tablo 11,de gösterilmektedir.

Tablo 8 Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma
15	123	36,54	9,35
16	127	37,45	10,56
17	148	36,49	8,95
Toplam	398	36,81	9,60

Tablo 9 Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	75,848	2	37,924	,410	,664
Grup içi	36506,534	395	92,422		
Toplam	36582,382	397			

Tablo 8'de yaşları 15, 16 ve 17 olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 9'da ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Yaşları farklı olan ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{2-395} = ,410, p > .05$).

3.7. Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri açısından yaşlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 10 ve tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 10 Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma
15	123	61,99	20,04
16	127	62,81	20,41
17	148	60,59	18,44
Toplam	398	61,73	19,56

Tablo 11 Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri açısından yaşları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	349,919	2	174,960	,456	,634
Grup içi	151518,315	395	383,591		
Toplam	151868,234	397			

Tablo 10'de yaşları 15, 16 ve 17 olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 11'de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Yaşları farklı olan ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{2-395} = ,456, p > .05$).

3.8. Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 12 ve tablo 13'de gösterilmektedir.

Tablo 12 Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Kardeş sayısı	N	Ortalama	Std. Sapma
Tek çocuk	12	57,42	10,42
İki kardeş	113	57,98	9,67
Üç kardeş	169	57,51	11,17
Dört ve üzeri kardeş	104	53,94	12,09
Toplam	398	56,71	11,08

Tablo 13 Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1093,187	3	364,396	3,011	,030
Grup içi	47681,559	394	121,019		
Toplam	48774,746	397			

Tablo 12'de kardeş sayıları tek çocuk, iki kardeş, üç kardeş ve dört ve üzeri kardeş olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 13'de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Kardeş sayıları farklı olan ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F_{3-394} = 3,011, p < .05$). Bu farklılık kardeş sayısı iki olan öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumları puan ortalamalarının (ort:57,98), kardeş sayısı dört ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalamalarından (ort:53,94) yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuca göre kardeş sayısı iki olan öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumlarının, kardeş sayısı dört ve üzeri olan öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumlarından daha fazla olduğu söylenebilir.

3.9. Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 14 ve tablo 15'de gösterilmektedir.

Tablo 14 Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Kardeş sayısı	N	Ortalama	Std. Sapma
Tek çocuk	12	24,82	4,46
İki kardeş	113	25,66	7,72
Üç kardeş	169	25,44	8,01
Dört ve üzeri kardeş	104	25,97	7,13
Toplam	398	25,62	7,60

Tablo 15 Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	26,234	3	8,745	,150	,929
Grup içi	22899,953	394	58,122		
Toplam	22926,187	397			

Tablo 16'da kardeş sayıları tek çocuk, iki kardeş, üç kardeş ve dört ve üzeri kardeş olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 15'de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Kardeş sayıları farklı olan ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{3-394} = ,150, p > .05$).

3.10. Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 16 ve tablo 17'da gösterilmektedir.

Tablo 16 Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Kardeş sayısı	N	Ortalama	Std. Sapma
Tek çocuk	12	35,42	5,55
İki kardeş	113	37,48	8,75
Üç kardeş	169	36,96	10,81
Dört ve üzeri kardeş	104	36,02	8,74
Toplam	398	36,81	9,60

Tablo 17 Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	143,106	3	47,702	,516	,672
Grup içi	36439,276	394	92,485		
Toplam	36582,382	397			

Tablo 16'da kardeş sayıları tek çocuk, iki kardeş, üç kardeş ve dört ve üzeri kardeş olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 17'de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Kardeş sayıları farklı olan ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{3-394} = ,516, p > .05$).

3.11. Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 18 ve tablo 19'da gösterilmektedir.

Tablo 18 Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Kardeş sayısı	N	Ortalama	Std. Sapma
Tek çocuk	12	62,58	23,24
İki kardeş	113	63,19	18,96
Üç kardeş	169	60,22	18,78
Dört ve üzeri kardeş	104	62,50	21,06
Toplam	398	61,73	19,56

Tablo 19 Ergenlerin internet bağımlılığı açısından kardeş sayıları farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	698,701	3	232,900	,607	,611
Grup içi	151169,533	394	383,679		
Toplam	151868,234	397			

Tablo 18’de kardeş sayıları tek çocuk, iki kardeş, üç kardeş ve dört ve üzeri kardeş olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 19’da ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Kardeş sayıları farklı olan ergenlerin internet bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{3-394} = ,607, p > .05$).

3.12. Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 20 ve tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 20 Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Günlük internet kullanım süresi	N	Ortalama	Std. Sapma
0-2 saat	95	56,2523	11,88351
3-4 saat	136	57,5356	10,60095
5 saat ve üzeri	167	56,2967	11,02784
Toplam	398	56,7094	11,08415

Tablo 21 Ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	141,125	2	70,562	,573	,564
Grup içi	48633,621	395	123,123		
Toplam	48774,746	397			

Tablo 20’de günlük internet kullanım süreleri 0-2 saat, 3-4 saat ve 5 saat ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 21’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Günlük internet kullanım süreleri farklı olan ergenlerin demokratik ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{2-395} = ,573, p > .05$).

3.13. Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 22 ve tablo 23’de gösterilmektedir.

Tablo 22 Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Günlük internet kullanım süresi	N	Ortalama	Std. Sapma
0-2 saat	95	25,3549	8,04812
3-4 saat	136	25,7469	7,13051
5 saat ve üzeri	167	25,6756	7,74762
Toplam	398	25,6234	7,59925

Tablo 23 Ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	9,378	2	4,689	,081	,922
Grup içi	22916,809	395	58,017		
Toplam	22926,187	397			

Tablo 22'de günlük internet kullanım süreleri 0-2 saat, 3-4 saat ve 5 saat ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 23'de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Günlük internet kullanım süreleri farklı olan ergenlerin otoriter ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{2-395} = ,081, p > .05$).

3.14. Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 24 ve tablo 25'de gösterilmektedir.

Tablo 24 Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Günlük internet kullanım süresi	N	Ortalama	Std. Sapma
0-2 saat	95	36,8181	8,19227
3-4 saat	136	36,8992	9,07045
5 saat ve üzeri	167	36,7416	10,74485
Toplam	398	36,8137	9,59933

Tablo 25 Ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1,864	2	,932	,010	,990
Grup içi	36580,519	395	92,609		
Toplam	36582,382	397			

Tablo 24’de günlük internet kullanım süreleri 0-2 saat, 3-4 saat ve 5 saat ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 25’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Günlük internet kullanım süreleri farklı olan ergenlerin koruyucu ebeveyn tutumları puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{2-395} = ,010, p > .05$).

3.15. Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 26 ve tablo 27’de gösterilmektedir.

Tablo 26 Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının betimsel istatistikleri

Günlük internet kullanım süresi	N	Ortalama	Std. Sapma
0-2 saat	95	56,2000	20,75828
3-4 saat	136	59,0294	18,28051
5 saat ve üzeri	167	67,0778	18,62373
Toplam	398	61,7312	19,55862

Tablo 27 Ergenlerin internet bağımlılığı açısından günlük internet kullanım süreleri farklı öğrencilerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	8673,163	2	4336,582	11,962	,000
Grup içi	143195,070	395	362,519		
Toplam	151868,234	397			

Tablo 26’da günlük internet kullanım süreleri 0-2 saat, 3-4 saat ve 5 saat ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalamaları, standart sapmaları, tablo 27’de ise bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Günlük internet kullanım süreleri farklı olan ergenlerin internet bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F_{2-395} = 11,962$, $p < .05$). Bu farklılık günlük internet kullanım süresi 0-2 saat olan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamalarının (ort: 56,20), günlük internet kullanım süresi 5 saat ve üzeri olan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamalarından (ort: 67,08) düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu sonuca göre günlük internet kullanım süresi 0-2 saat olan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinin, günlük internet kullanım süresi 5 saat ve üzeri olan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinden daha düşük olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin ebeveyn tutumları ve internet bağımlılığı düzeylerinin incelenmesidir. Bulgular ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile demokratik ebeveyn tutumları arasında negatif, otoriter ve ebeveyn tutumları arasında pozitif ilişkiler olduğunu göstermiştir. Cinsiyet açısından kız ve erkek öğrenciler arasında ebeveyn tutumları açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle kız öğrencilerinin demokratik ebeveyn tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek, erkek öğrencilerin ise otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarının kızlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Kız öğrencilerin hoşgörülü tutum karşısında erkek öğrencilere göre daha iyi uyum sağladığı anlaşılmaktadır.

Kız ve erkek öğrencilerin, internet bağımlılığı düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Kız öğrenciler ve erkek öğrencilerin bağımlı olma düzeylerinde cinsiyetin anlamlı bir değişken olmadığı söylenebilir. Yaşları farklı olan ergenlerin demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumları açısından yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benzer biçimde internet bağımlılığı düzeyleri açısından yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre yaşın ne ebeveyn tutumları ne de internet bağımlılığı düzeyleri açısından bir farklılık oluşturmadığı söylenebilir. Yaş faktörünün ebeveyn tutumları ve internet bağımlılığında etkili bir faktör olmadığı sonucu çıkmıştır.

Ebeveyn tutumlarının kardeş sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular; otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir. Buna göre kardeş sayısının az ya da çok olması otoriter veya koruyucu ebeveyn tutumları açısından bir farklılık oluşturmamaktadır. Öte yandan demokratik ebeveyn tutumları açısından kardeş sayılarına göre bir farklılık bulunmuştur. Buna göre kardeş sayısı iki olan öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumlarının, kardeş sayısı dört ve üzeri olan öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumlarından daha fazla olduğu söylenebilir. Buna göre kardeş sayısı arttıkça demokratik ebeveyn tutumunda bir azalma sözkonusudur. Ayrıca ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri de kardeş sayısına göre değişmemektedir. İnternet bağımlılığı üzerinde kardeş sayısı etkin bir faktör değildir.

Son olarak günlük internet kullanım süreleri açısından demokratik, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumları arasında bir farklılık olmadığı görülmektedir. Ancak

günlük internet kullanım düzeyleri açısından ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri arasında bir farklılık olduğu bulunmuştur.

Diğer bir deyişle günlük internet kullanım süresi arttıkça, ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri de yükselmektedir. İnternet bağımlılığına yatkın olan ergenlerin bu durumlarının internette geçirilen zamanla arttığı gözlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara bağlı olarak bazı önerilerde bulunulabilir. Öncelikle internet kullanımında ortaya çıkan veriler doğrultusunda anne babalara farkındalık sağlayan önlemler alınabilir. Ebeveynler uzmanlardan gerekli destek almaları halinde mevcut tutumlarını değiştirerek internet bağımlılığı hakkında çocuklarına katkı sunabilirler.

Sosyoekonomik değişkenler bağlamında birden çok örneklem seçilerek yapılacak bir araştırma sonuçları sorunla ilgili verilere katkı sunabilir.

Gelecek araştırmalar için de bazı önerilerde bulunulabilir. Bu araştırmada sadece nicel yöntemlerden yararlanıldığı için anne babaların tutum nedenleri bilinmemektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin tutum geliştirme yöntemleri için kişisel görüşlerine başvurulabilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKKAŞ İbrahim, Sanal Cemaatler, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2015

ANDERSON, Kevin J. Internet use among college students: An exploratory study. Journal of American College Health, 2001.

ARKONAÇ, Sibel Ayşen, Psikolojide yeni tartışmalar Psikolojide yeni tartışmalar sayfa 102 Alfa Yayınları, 1999

BAUDRİLLARD, Jean, Şeytana Satılan Ruh ve Kötülüğün Egemenliği, Doğu Batı Yayınları, İstanbul, 2004.

BAYMUR, Feriha Balkış, Genel psikoloji. (11. bs.) İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1996

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Pegem Yayınları, Ankara, 2009

CANSEVER, Belgin Arslan, Ergenlerin İnternet Kullanımının Toplumsal İlişkilerinde Yarattığı Sorunlar. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), İnternet Bağımlılığı (s.193-210). Ankara, Anı Yayıncılık, 2011.

CAPLAN, Scott E. A social skill account of problematic internet use. [Çevrimiçi sürüm]. Journal of Communication, 55(4), 2005

CENGİZHAN, Cahit, “Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: İnternet Bağımlılığı”. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 22, 2005.

CEYHAN, Esra, “Problemlı İnternet Kullanım Düzeyi Üzerinde Kimlik Statüsünün, İnternet Kullanım Amacının ve Cinsiyetin Yordayıcılığı”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10(3), 2010.

CRAIG, Grace J. Human development. (9. Basım) Upper Saddle River, 2002. N.J. Prentice Hall. Jaffe, M.L. Adoloscence. New York: J. Wiley, 1998.

CÜCELOĞLU, Doğan, İnsan ve Davranışı (13. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004

CEYHAN, Esra, & CEYHAN, A. Aykut, An investigation of problematic internet usage behaviors on Turkish university students. 7th International Educational Technology Conference. Proceedings of IETC2007, North Cyprus: Near East University, 03-05 May 2007

CHOW, HPH, Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: a multivariate analysis. Soc Indic Res, 2005

CHOU, C., CONDRON, L. & BELLAND, J.C. A review of the research on internet addiction. Educational Psychology Review, 17(4), 2005.

ÇAKIR, Özlem, HORZUM, Mehmet Barış & AYAS, Tuncay, İnternet Bağımlılığının tanımı ve tarihçesi. İnternet bağımlılığı. Sorunlar ve çözümler içinde (Ed. M. Kalkan ve C. Kaygusuz). Anı Yayıncılık, Ankara, 2013.

ÇUHADAROĞLU, Çetin, F., Canat, S., Kılıç, E., Şenol, E., Rugancı, N., Öncü, B. ve ark. Ergen ve ruhsal sorunları. Durum saptama çalışması. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Raporları,2004.

DOĞAN, A. İnternet Bağımlılığı Yaygınlılığı. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmalığı Anabilim Dalı.Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir. American Psychiatric Association [APA], 2013

ELLİSON, N. B., Steinfield, C., Lampe, C. The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites.*Journal of Computer Mediate Communication*, 2007.

Evin Okula Yaklaşması ve Değişen Anne Baba Rollerini, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Basımevi, Ankara,2003

GIDDENS Anthony, Modernite ve Bireysel Kimlik, Say Yayınları, 2010

GIDDENS Anthony, Sosyoloji Kırmızı Yayınları, s.65, İstanbul, 2008.

ADAMS, J.F. Ergenliği anlamak. (Çev. Bekir Onur), İmge Kitabevi, Ankara, 1995.

GREENFIELD, Patricia & YAN, Zheng, Children, adolescents, and the internet: A new field of inquiry in developmental psychology. *Developmental Psychology*, 2006.

GRİFFİTHS, M. Internet addiction time to be taken seriously. *Addiction Research*.2000, 8(5),

GÜRCAN, N & HAMARTA, E. Problemlı internet kullanımı ve uyum. İnternet bağımlılığı. Sorunlar ve çözümler içinde (Ed. Melek Kalkan ve Canani Kaygusuz) Anı Yayıncılık, Ankara, 2013.

KAĞITÇIBAŞI, Prof. Dr. Çığdem, Bu Günümüzde İnsan ve İnsanlar, Evrim Yayınları, İstanbul, 2010

KARACA, Mehmet, Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2007.

KAYGUSUZ, Canani. Psikolojik İhtiyaçlar ve İnternet Bağımlılığı. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), İnternet Bağımlılığı (s.163-192). Anı Yayıncılık, Ankara, 2013.

KALTİALA-Heino, R., Lintonene, T. & Rimpela, A. Internet addiction? Potentially problematic use of the internet in a population of 12-18 year-old adolescents. *Addict Res Theory*, 2004.

KILIÇÇI, Prof. Dr. Yadiğâr, Okulda Ruh Sağlığı, Anı Yayınları, Ankara, 2000.

KILIÇÇI, Yadiğar. . 6-15 yaş öğrencilerinin gelişimsel güçleri ve kişilik gelişimini kolaylaştırma. İlköğretimde Rehberlik içinde. Ed: Yıldız Kuzgun, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003.

KIM, Soohyun. The effects of internet use on academic achievement and behavioral adjustment among South Korean adolescents: Mediating and moderating roles of parental factors, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Philosophy in Child and Family Studies in the David B. Falk College of Sport and Human Dynamics, 2011.

OKTAY, Ahmet, Türkiye'de Popüler Kültür, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1994.

ONUR, Bekir (Derleyen), Ergenlik Psikolojisi, Hacettepe Taş Kitapçılık, Ankara, 1987

ONUR, Bekir Gelişim psikolojisi V yayınları, Ankara, 1986.

ÖGEL, Kültegin, İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2012.

ÖZAKKAŞ Tahir, Bütüncül Psikoterapi, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2013

ÖZGÜVEN, İbrahim Ethem, Ailede İletişim ve Yaşam. PDREM Yayıncılık, Ankara, 2001.

ÖZTÜRK Orhan, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Evrim Basın Yayın Dağıtım, İstanbul, 1989

ROUSSEAU Jean Jacques Emile/"birçok çocuk büyüyor Selis Kitaplar, İstanbul, 2014.

SANTROCK, John, W. Educational psychology. (2. basım), McGraw-Hill, Boston 2004.

TORRES, E. Understanding Internet Addiction: Depression and Social Support. Unpublished doctoral thesis, University of International Alliant, San Francisco, 2010.

TSAI, Chin-Chung, & LIN, Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study CyberPsychology & Behavior, S.S.J. 2003

TWENGE M. Jean, Ben Nesli, Kaknüs Yayınları, 2009

TWENGE Jean M. ve CAMPBELL W. Keith Asrın Vebası Narsisizm İleti, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2012

YALÇIN, A.F. Başarı kimliği geliştirme programının etkililiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

YAMAN, Erkan, Eroğlu, Yüksel ve Peker, Adem, Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık, Kaknüs Yayınları, İstanbul,2011

YARDI, Sarita Ann, Social Media At The Boundaries: Supporting Parents In Managing Youth's Social Media Use. Unpublished doctoral thesis, University of Michigan, Georgia Institute of Technology England, 2012.

YAVUZER, Haluk, Ana Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul,1986

YAVUZER, Haluk, Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul,1987

YOUNG, K. S."Cognitive behaviour therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications". syberPsychology & Behavior, 10, 2007.

YOUNG, Kimberly, Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences.American Behavioral Scientist, 2004.

YÖRÜKOĞLU, Atalay, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk (5.Basım). Ankara: Özgür Yayınları, 1997.

YÖRÜKOĞLU, Atalay, Gençlik çağı: Ruh sağlığı ve ruhsal sorunları. 10. Bs. Özgür Yayınları,İstanbul, 1996.

Yüksel Prof.Dr. Erkan ve diğerleri, İletişim kuramları Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Açıköğretim fakültesi yayını, no: 1761.Eskişehir, 2013

MAKALELER

BAYHAN, Vehbi, “Lise Öğrencilerinde İnternet Kullanma Alışkanlığı ve İnternet Bağımlılığı (Malatya Uygulaması)”. XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 2001. 2 - 4 Şubat 2011 İnönü Üniversitesi, Malatya, Bildiriler, Akademik Bilişim, Malatya, 2011

ÇELİK, Celaleddin, Değişim sürecinde türk aile yapısı ve din, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin 8-9 Ekim 2009'da düzenlediği “Uluslararası Günümüz Türkiye'sinde İslam Sempozyumu”,2009

GLASSER, William, Choice Theory and Student Success. Education Digest, 63(3),1997.

GÖKÇEARSLAN, Şahin Ve Günbatır, Mustafa Serkan, “Ortaöğrenim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı”. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 2(2), 2012.

GÖNÜL, Ali Saffet, Patolojik internet kullanımı. [Çevrimiçi sürüm]. Yeni Symposium, 40(3), 2002.

GROSS, Elisheva F. Adolescent internet use: What we expect, what teens report. Applied Developmental Psychology, 25, 2004.

ÖZTÜRK, Ö., ODABAŞIOĞLU, G.,ERASLAN, D., GENÇ, Yasin. & KALYONCU, A. İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi, Bağımlılık Dergisi, 2007.YILMAZ ,E., ŞAHİN,Y.L., HASESKİ H.İ.ve EROL, O.,“ Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Balıkesirli Örneği”. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 4(1), 2014.

İNTERNET KAYNAKLARI

Socialbakers “Facebook Statistics” <http://www.socialbakers.com/facebookstatistics> by Country Şengezer Çağlayan Kadir, HR Generalist at Perfetti Van Melle ,22.9.2015

TÜİK (Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması,16.11.2015

www.addica.com.tr/makale/ergenlerin-internette-kimlik-denemeleri, 23.12.2015

İnternet Bağımlılığı Ölçeği

AÇILAMALAR: Aşağıda bir durum ifade eden cümleler bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice ve sonuna kadar okuyunuz. Cümlelerin altındaki ifadelerden size en çok uyanını daire içine alarak işaretleyiniz. Cevaplarınızı cümledeki durumun belli bir kısmı için değil, tüm ifade için vermeye dikkat ediniz. "İnternet kullanımı" terimi ile internette yaptığınız her şey kastedilmiştir. (e-posta, internet siteleri, sohbet (chat) odaları, forumlar, on-line oyunlar, vs.)

1. İnternet kullanmayı bırakma veya ara verme girişiminde bulunduğumda içimde bir sıkıntı oluşuyor ve bu sıkıntının internete tekrar girdiğimde azaldığını fark ediyorum.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

2. İnternette planladığımdan daha uzun süre kalıyorum.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

4. İnternette daha fazla zaman geçirmek için boş zamanımda yaptığım diğer faaliyetlerden vazgeçtiğim oluyor.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

9. İnternet olmadan hayatın sıkıcı ve boş olacağını düşünüyorum.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

10. İnternet nedeniyle, yapmam gereken önemli işleri ihmal ettiğim oluyor.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

11. İnternette önceden aldığım keyfi almak için daha fazla internette kalma ihtiyacı hissediyorum.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

14. İnternete girdikten sonra, çok uzun süre kalacakmışım gibi geliyor.

23. İnterneti ilk kullanmaya başladığımdan beri internette geçirdiğim vakit arttı ama aldığım keyif artmadı.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

26. Yalnız hissettiğim zaman, insanlarla konuşabilmek için internet kullanıyorum.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

27. İnternette o kadar uzun süre kalıyorum ki, kaybettiğim zaman için yeniden düzenleme yapmak zorunda kalıyorum.

1 Asla 2 Nadiren 3 Bazen 4 Sıkça 5 Her zaman

Anne Baba Tutumu Ölçeği

Size, ana babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derecede benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kâğıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

A) Hiç uygun değil B) Pek uygun değil C) Biraz uygun D)Çok uygun

Eğer anne ya da babanız sizin hangi saatte nerede olduğunuzu ve kimlerle ne yaptığınızla hiç ilgilenmiyorsa “Hiç uygun değil”, sizi genellikle serbest bırakıyorsa “pek uygun değil”, ne yaptığınızla çoğunlukla ilgileniyor bazen sizi serbest bırakıyorsa “biraz uygun”, sizin hangi saatte nerede olduğunuzu ve kimlerle olduğunuzu çok sıkı bir biçimde izliyorsa “Çok uygun”u işaretlemeniz beklenmektedir.

1. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.
2. Çok yönlü gelişme için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.
3. Her yaptığım isin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.
4. Her zaman basıma kötü bir şey gelecekmış gibi beni koruyup kollamaya çalışır.
10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda beni cezalandırırdı.
27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.

Kişisel Bilgi Formu

Değerli öğrenciler,

Bu çalışma, ergenlerin internet kullanımı ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Sizden her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, kendinize en uygun seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir. Cevaplarınız bilimsel bir araştırma amacıyla kullanılacak ve bilgiler gizli tutulacaktır.

1. Cinsiyetiniz: ( ) Kız ( ) Erkek
2. Sınıfınız: ( ) 9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12
3. Annenizin eğitim durumu:
( ) Okur Yazar Değil
( ) Okur Yazar ( ) İlkokul
( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora
4. Babanızın eğitim durumu:
( ) Okur Yazar Değil ( ) Okur Yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise
( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora
5. Ailenin Aylık Geliri ( ) 0-1000 TL ( ) 1001-1500 TL ( ) 1501-2500 TL ( ) 2501 ve üstü
6. Evinizde internet bağlantısı var mı?
( ) Var ( ) Yok
7. Daha çok hangi ortamlardan internete bağlanırsınız?
( ) Evden ( ) İnternet kafeden
( ) Okuldan ( ) Cep Telefonumdan ( ) Diğer .....
8. İnternette, bir günde ortalama ne kadar zaman geçirirsiniz?
( ) 1 saatten az ( ) 1-2 saat ( ) 3- 5 saat ( ) 6 saatten fazla
9. İnterneti en çok hangi amaç için kullanırsınız?
( ) Ödev hazırlamak
( ) Film -MP3 müzik indirmek
( ) İnternette sörf yapmak (internette gezinti yapmak)
( ) Chat yapma (sohbet etmek)
( ) Oyun oynama
( ) Sosyal paylaşım ağlarına bağlanmak(Facebook/ Twitter gibi)
( ) Diğer .....

